

OLAV

Samtale med biskop Gerhard Schwenzer, s. 3

“Økumenikk en forpliktelse gitt av Kirkens Herre”

Andreas Wyller Falkenberg, s. 8

Kultur, økonomi og menneskerettigheter

Pater Olav Müller om to bøker, s. 11

Dyptpløyende og fromt fra pavens hånd

Nils-Petter Enstad , s. 14

“Salka Valka” - vekkelse eller klassekamp?

Torfi Olafsson, s. 24

Kjærlighetserklæring til Halldor Kiljan Laxness

Kloster- og kirkevigsel i Tromsø, s. 20

“Et fyrtårn for menneskene. . . “

Omkring et pavebrev, s. 24

Teknisk justering eller tilstramming?

ST. OLAV

“Ad multos
annos”,
biskop
Schwenzer!

Kort før jul 1983 ble biskop Gerhard Schwenzer utnevnt til biskop i Oslo Katolske Bispedømme; den 1. oktober i år fyller han 60 år. Nærliggende for St. Olav tidsskrift, som utgis av bispedømmet hvis leder biskopen er, å “gjøre noe” ut av åremålsdagen, så meget desto mer som biskop Schwenzer slett ikke er av dem som stikker seg frem, men som - når man først får ham på banen - er en klok og velformulert samtalepartner. Det er også mer enn tydelig når mediene en sjelden gang får ham i tale. I tillegg er han - det vet ikke minst hans samtalepartnere i den økumeniske dialog her hjemme - en skarpskodd teolog. Mange av hans trosfeller kjenner hans gode prekener - og hans glede ved den gode historie.

Hovedoppslaget i dette nummer av St. Olav er derfor et intervju, med preg av samtale, med biskop Schwenzer. Vår intervjuer, seniorjournalist Baby Johannessen, er ærlig pågående, men respektfull, slik leserne kjenner henne fra bladets spalter gjennom en årrekke. Også spørsmål kan uttrykke tillit - tillit til at den spurte tar ens anliggender og engasjement alvorlig. Mange av de saker Baby Johannessen tar opp, er presserende for kirken i dag. Og biskopens svar - og beriktigelser - tør interessere mange.

Hans klare ord om at økumenikken, de felleskirkelige bestrebelser mot enhet, er “en forpliktelse gitt av Kirkens Herre”, vil glede mange katolske hjerter, samt minne “de nølende”, om de fortsatt skulle finnes på katolsk mark, om hvor landet ligger. Ordene er også, indirekte, en hyllest til den første som for alvor - og dengang til manges bestyrtelse og forargelse - satte økumenikken på den katolske dagsorden her hjemme: dominikanerpater Finn D. Thorn.

Intervjuet er også ment som en “laudatio” og takk til en biskop som vet verdien av en fri katolsk presse der meningsmangfoldet får komme til uttrykk (cf. St.Olavs spalter): Dialogen er veien og fremtiden også *innen* den katolske kirke.

Biskop dr. Gerhard Schwenzer i OKB 60 år 1. oktober:

«Økumenikk er en forpliktelse gitt av Kirkens Herre» Biskopen i samtale med Baby Johannessen

3

Helst ville biskop Gerhard Schwenzer ha forbigått sin 60-årsdag i all stillhet, men han innså at et intervju i «St.Olav» kom han ikke utenom. De som ikke daglig eller i hvert fall iblant omgås Biskopen, spør seg: Hvem er han, hva står han for som biskop, hva tenker han, hvilken betydning tillegger han sitt embede? I dette intervjuet gir Biskopen seg til kjenne.

Da du ble biskop i OKB, skjedde det på en måte som verken du eller din forgjenger, biskop Gran, egentlig ønsket. - Du ville være Grans «hjelp-biskop» på hans forespørsel. Isteden ble du nokså raskt hans etterfølger, etter Romas bestemmelse. Har dette fulgt deg som en belastning i bispeembedet?

- Det er flere ting som ikke stemmer i spørsmålsstillingen. At jeg ble biskop, skjedde etter biskop Grans ønske. At det skjedde så raskt, kom av at jeg ble co-adjutor, som betyr at man har automatisk etterfølgelsesrett. Jeg var co-adjutor fra første øyeblikk i 1981 og visste at jeg skulle bli biskop. Jeg håpet jo den gang at det skulle ta meget lang tid før så skjedde. - Etter to år ble jeg biskop, og det skjedde ikke mot biskop Grans vilje.

Har du følt full oppslutning fra oss dine «undersåtter» i kirkelig sammenheng, eller er det noe i ryktene om at du til tider har opplevet ubehageligheter, fordi du er tyskfødt? - Er du forresten norsk statsborger?

- Jeg har følt oppslutningen i min bispegjerning, stort sett, med små unntak - det skulle da også bare mangle. Jeg har holdt lav profil med min tyske bakgrunn og har ikke hatt ubehageligheter. Jeg ble norsk statsborger da det etter norsk lov var mulig - omkring 1981 for mitt vedkommende. Siden vi er et bispedømme med mange nasjonaliteter, gjorde jeg ikke noe ut av

statsborgerskapet. Jeg skal være alles tjener. Jeg prøvet å sette meg inn i norske forhold og det norske språk - for å kunne fungere.

Følte du at du alltid ble sammenlignet med din forgjenger? Har du følt prestenes og legfolkets lojalitet eller har du iblant følt avmakt over manglende forståelse for at du må gå din vei og ikke din forgjengers?

- Stort sett har jeg følt lojalitet, ja - men noe må man regne med. Jeg skal ikke være kopi av forgjengeren. Det har ikke vært vanskelig å trække opp sin egen sti. Jeg har aldri prøvet å kopiere min forgjenger. Jeg har aldri følt meg i direkte opposisjon til biskop Gran eller fordømt noe han sto for. Han har sine premisser, jeg har mine. Men der var også noe felles i våre liv - vi har begge klosterbakgrunn, og embedet er identisk.

Det økumeniske engasjement

Du bærer arven fra dominikanerpater Finn Thorn, vår eminente, banebrytende katolske økumen her i landet, videre. - Føler du det som en plikt eller skjer det con amore?

- Begge deler. En plikt kan også gjøres med hjertet, med kjærlighet.

Mange katolikker, også prester, synes du til tider er altfor økumenisk. Kan man noensinne bli for økumenisk i sinn og holdning, i dagens sekulariserte verden? Er ikke økumenikk en nød-

Biskop, dr. Gerhard Schwenzer SS.CC. er født 1.10.1938 i Lorch, Tyskland (bispedømmet Limburg)

Etter artium trådte Gerhard Schwenzer inn i et ordenssamfunn som kalles Picpus-fedrene, etter ordenens første kloster i Paris, som lå i rue de Picpus. Han gjennomgikk et filosofistudium i Nederland fra 1959-1961. Deretter ble det teologistudium ved det pavelige Gregoriana-universitet i Roma, med tilleggsstudier i protestantisk teologi i Heidelberg. Han ble presteviet i 1964. I 1968 promoverte Gerhard Schwenzer til dr.teol. med en avhandling om luthersk ekklesiologi (lære om kirken). Fra 1969 til 1974 var han dosent i teologi ved ordenssamfunnets teologiske høyskole i Nederland.

I 1974 ble han utnevnt til apostolisk administrator for Trondheim katolske stift. Gerhard Schwenzer ble bispeviet for samme stift i 1975.

I 1981 ble han utnevnt til assisterende biskop med etterfølgelsesrett i Oslo katolske bispedømme. 23. november 1983 ble Gerhard Schwenzer utnevnt til katolsk biskop av Oslo. (Han var samtidig inntil 1988 administrator «sede vacante» av prelaturet Trondheim.)

vendighet for den kristne kirke sett som en enhet?

-Det er absolutt slik som du spør. Økumenikk er en nødvendighet for oss som en kristen kirke. Vi kan aldri bli for økumeniske.

- Nå er det jo ikke bare katolikker med ikke-nordisk bakgrunn som reagerer på den økumeniske dialog. Mange nordmenn med luthersk bakgrunn, som har konvertert til vår kirke, skjønner ikke at man søker kontakt med den kirken de har forlatt.

- Det økumeniske engasjement er ikke like sterkt hos alle. Egentlig burde alle katolikker være aktive på det økumeniske området. - Det betyr ikke at man uten videre overtar dialogpartnerens ståsted, men er forankret i sin egen tro og sin egen lære. Økumenikkens mål er ikke en blanding av alt som ikke blandes skal, men Kirkens enhet som Gud vil ha den.

Morgendagens forbrukersamfunn

"Det jeg er mest urolig for ved morgendagens forbrukersamfunn, er at forbruket skal danne modell for alle sosiale relasjoner. Allerede nå er det slik at vi forbruker også det som ikke er varer i utgangspunktet," skriver professor i idéhistorie, Trond Berg Eriksen, i Forbruker-rapporten. "Vi forbruker tid, venner, ektefeller og vår egen kropp. Forbruket får altfor mye oppmerksomhet. Det har rykket inn på den plassen

hvor tidligere livets mening holdt til. Det er jo ikke av bekvemmelighet, men på grunn av abstinenssymptomene, at vi ikke greier å holde butikkene lukket på søndager og om nettene.

Forbrukerne kan bare styre utviklingen gjennom valget av forbruksvarer, for utviklingen lytter ikke til annet enn tidens økonomiske argumenter," skriver Berg Eriksen.

Bevegelse for en "tidsmessig" islam
Muftien ved moskéen i Marseille, Soheib Bencheikh, har startet "Bevegelsen for islam i Frankrike"; bevegelsen skal arbeide for å bringe den islamske religion inn i fransk offentlighet på en tidsmessig måte. Sammen med femten muslimske intellektuelle oppfordrer han i et brev innerikministeren til å komme med en "historisk gestus" overfor gruppen: De krever at staten skal anerkjenne en representativ forening av alle franske muslimer. CI G

4

Hva gjør du for å få flere katolikker til å slutte opp om ditt økumeniske engasjement?

- Jeg prøver å informere om den forpliktelse vi har fått fra Kirkens Herre om å gjøre alt som står i vår makt for at alle skal være ett.

Kan du med noen enkle setninger, selv om det er vanskelig, si noe om hva de felleskirkelige samtaler går ut på?

Slik at anelseløse katolikker får vite hva det dreier seg om?

- Man samtaler om de ting man i utgangspunktet er uenig i eller ikke ser enighet i. Jeg kan nevne som stikkord noen emner:

- Forholdet Skrift/Tradisjon
- Kirkesynet/Synet på kirken
- Hva er Kirkens embede (særlig paveembedet)
- Hva betyr rettferdiggjørelse ved troen alene
- Hva betyr Kirkens apostolisitet (at vi bekjenner en apostolisk kirke)
- Maria og helgenenes stilling i Kirken.

Det er hovedtemaene. Når det gjelder ett av disse emnene - rettferdiggjørelseslæren - har vi konstatert at vi langt på vei er enige. Når man tar i betraktning at den samme læren sto sentralt i reformasjonstiden, da betyr en slik konsens utrolig mye for vårt gjensidige forhold.

Er det riktig at din doktoravhandling dreier seg om Luther? Kan den interessens sies å være grunnlaget for ditt sterke økumeniske engasjement?

Ikke direkte om Luther, - helt konkret om kirkebegrepet hos en kjent tysk lutheraner som het Edmund Schlink. Han var en av konsilobservatørene og var professor ved universitetet i Heidelberg. Jeg skrev om hans ekklesiologi. Før jeg begynte med det, hadde jeg vært økumenisk interessert. Jesus ønsket at alle skal være ett. Det gjorde at jeg studerte luthersk teologi.

Men du kommer fra en katolsk familie?

- Ja, en katolsk familie i et katolsk område.

Kirkens struktur

I henhold til både kirkeretten og Det II Vatikankonsils bestemmelser har den enkelte katolske biskop idag den suverene ledelse av sitt bispedømme. Er dette en riktig oppfatning? Hvem står en biskop da ansvarlig overfor? Paven - eller Kurien, som har det administrative ansvar?

Gerhard Schwenzer har vært biskop i Oslo katolske bispedømme siden 1983.

- Den første setning er riktig. Men samtidig er biskopen - biskopene - medlem i et bispekollegium, som sammen med sitt hode, Paven, bærer ansvaret for hele Kirken. Den enkelte biskop har det suverene ansvar for sitt bispedømme, men han kan ikke styre det absolutistisk. Han må alltid gjøre det som medlem av et kollegium. Det ligger dermed en binding i det. Biskopen har et ansvar som alltid må ha helheten for øye. Biskopen er ansvarlig overfor hele Kirken - hele Kirkens fellesskap - som de facto blir ivaretatt av Paven, igjen i samsvar med hele Kirken. Heller ikke Paven er enerådende. Paven har også et ansvar overfor helheten. Verken Paven eller noen

annen leder i Kirken kan si: *L'etat, c'est moi*. Men siden en biskop er medlem av dette kollegium, kan han nå dem - det skal være åpne kanaler hele tiden. Hvis jeg har en sak som er viktig, kommer jeg til Paven, og ganske raskt.

Når dere nordiske biskoper er på Ad Limina-besøk hos Paven i Roma hvert 5. år, er dere da bare høflige mot Paven, eller legger dere også frem avvikende synspunkter på skrivelser utsendt fra Roma (Kurien, kommisjoner og andre)? Har det hendt at avvikende synspunkter er blitt godkjent, som en særordning for Norden?

- Vi har flere åpne samtaler både med Paven og med Kurien, og der legges alt frem, også avvikende synspunkter. Vi har slingringsmonn når det gjelder tilpasning av liturgiske reformer. I kirkeloven har vi også særtilfelle i Norden, som Den nordiske bispekonferanse har besluttet, og som er blitt godkjent av Roma for tilpasning til de lokale forhold. Det gjelder der hvor kirkelige og statlige retningslinjer berører hverandre. Når det gjelder ekteskapsinngåelse, er den katolske prest samtidig offentlig vigselmann. - Det gjelder også arveretten: den kan ikke være i motsetning til statens lov.

- I troens spørsmål er avvikelse umulig, presiserer Biskopen. Vi kan for eksempel ikke endre den apostoliske trosbekjennelse.

Men nå har jo Roma sendt ut et skriv som rammer biskopenes kollegialitet først og fremst på lokalt og regionalt plan. Da vil vel Den nordiske bispekonferanse bli rammet? Kravet om enstemmighet i viktige avgjørelser i bispekonferansene eller appell til Roma ved flertallsavgjørelser - blir ikke det tungvint? Kjenner de i Roma forholdene her bedre enn dere nordiske biskoper? Betyr det at man for eksempel i Den nordiske bispekonferanse ikke lenger kan ta flertallsavgjørelser tilpasset de nordiske forhold, slik du nettopp

Første kloster etter gjenforeningen
I Leipzig ble nylig det første kloster bygget etter "die Wende", den tyske gjenforening, innviet. Tre dominikanerbrødre og fire dominikaner-søstre, som har arbeidet i byen siden 1994, er nå på plass i det nye St.Albert-klosteret i Leipzig-Waren. I "de nye forbundslandene", det vil si det gamle DDR, finnes det i dag 130 kristne ordensfellesskap, hvorav 40 er opprettet etter gjenforeningen.

CHRIST IN DER GEGENWART

Dominikanerpater "statsfiende nr. én"
Gjennom mange år regnet "Stasi", Sikkerhetspolitiet i DDR, dominikanerpater Gordian Landwehr, som nylig døde 86 år gammel, som "statsfiende nr. én", skriver uketidsskriftet "Christ in der Gegenwart". Det var særlig Landwehrs regimekritiske prekener til Leipzigs unge på 1950- og 60-tallet som utløste regimets vrede. Den statlige propaganda omtalte ham jevnlig som "folkefiende" og "Nato-predikant i jesuitter-habiitt".

Det var en stor sorg for pater Landwehr da "hans" universitetskirke i Leipzig hvor han regelmessig hadde preket for mer enn tusen unge, ble sprengt i stykker etter påbud fra maktøverne. Han innledet et stadig nærmere samarbeide med egnens evangeliske kristne og var en ivrig økumen til det siste. Han fikk oppleve grunnstensnedleggelsen i 1996 til et nytt dominikanerkloster i Leipzig, men døde i sommer kort før innvielsen.

RM

5

nevnte? Kan for eksempel en førkonsiliært sinnet biskop trenere de øvrige biskopers etterkonsiliære standpunkter?

- Jeg vil korrigere spørsmålet litt. - Dokumentet rammer bispekonferansenes muligheter, eventuelt. Jeg føler dette på ingen som helst måte som en innsnevring, men som en logisk konsekvens av bispekonferansenes status. - Bispekonferansene kan ikke ta fra biskopen hans myndighet. Bispeembetet er innsatt av Gud. - Biskopen er ikke Pavens embedsmann. Men biskopen må utøve sitt embede i dette kollegium. Bispekonferansene er noe mennesker har planlagt og innført. En bispekonferanse kan ikke ta fra en biskop ansvaret og rettighetene overfor Gud. En biskop kan ikke nedstemmes av et flertall i lærespørsmål. Dokumentet du nevnte, trenges egentlig ikke. La meg forklare det med et eksempel: I vår bispekonferanse har vi aldri publisert noe som vi ikke var enige om. Vi har alltid lett etter enighet. At noen forsøker å trenere en sak, kan også være av det gode. Det kan skade å komme til offentligheten. Ordet trenere er forresten ikke det rette. Det rette er å si at vi må ta all den tid vi trenger, mener Biskopen.

Bispesynodene, som finner sted hvert 4. år i Roma, med Paven som Primus inter pares, har gjennom sin eksistens etter Det II Vatikankonsil kommet frem til interessante, fornyende vedtak som er blitt trenert, omgjort eller lagt på is eller direkte motarbeidet offentlig av administrative instanser i Kirkens sentrale ledelse. Hvorledes kan det skje? Er ikke bispesynodene nå på en måte det øverste organ vår Kirke har, under forsete av Paven, inntil et nytt Konsil eventuelt finner en ny ordning?

- Du påstår noe i spørsmålet. Det er ikke helt korrekt at enkeltmeninger ikke kommer frem. Vi fra Norden har kommet med saker som ikke har nådd

Pave Johannes Paul II og biskop Schweser på vei inn til økumenisk møte på Akershus Slott under pavebesøket i 1989.

frem. Andre har gjort det samme. Da ønsket om et nytt Mariadogme ble fremmet av enkelte biskoper fra forskjellige deler av verden, ble det fra bispesynodens plenum sagt nei. Også når det gjelder gifte prester, er det blitt sagt nei. Det går ikke nå. Spørsmålet gikk fra synoden til en kommisjon. Deretter kom Roma med det skrevet vi nettopp har snakket om. Ikke alle ting man tar opp på synoden, har gått videre for utredning. Men man skal være klar over at også under bispesynodene skjer det lobbyvirksomhet for å oppnå flertall for egen sak - alle forsøker å finne meningsfeller for sin sak. Det kan sammenlignes med et kirkelig parlament. Men siste ord i saken har hele Kirken.

Hele Kirken? Biskopene er vel ikke hele Kirken? Hva med resten av kirkefolket?

- En biskop forutsettes å bære hele bispedømmet inn i synoden. For biskopen er representant for hele bispedømmet. Biskopen er ikke en instans som svever over det hele.

- Nå er det ikke alltid lett å vite hva alle i bispedømmet vil gå med på, men man kan jo ha en anelse om at dette går, dette går ikke, når sakene dukker opp på synoden. En biskop sitter i alle pastoralrådsmøter, så sant han ikke har forfall; han sitter i alle arbeidsutvalgsmøter. - Biskopen er kontinuiteten, han sitter der alltid, mens andre skiftes ut ved valgene, der hvor pastoralråd finnes.

- Biskopen representerer sitt bispedømme i verdenshelheten, og som jeg sa, det forutsettes at han representerer sitt bispedømme. Biskopens egne legninger og meninger spiller liten rolle.

- På synoden høres ofte ordene: «Mitt bispedømme vil ikke gå med på det», uttalt fra biskoper. Et lite eksempel: - Gifte prester hos oss i OKB vil ikke møte motstand. En biskop fra en annen kultur ville si: «Dette vil møte motstand i mitt bispedømme.»

Apropos gifte prester i vår kirke: Den katolske kirke i Sverige har nå gifte prester ved at blant annet prester som

Saudi-Arabia: "synlig" kristentro tolereres ikke

I Saudi-Arabia er, nok en gang, kristne blitt fengslet og torturert, melder Amnesty International: Ti kristne er anklaget for å ha gitt synlig uttrykk for sin tro. For en tid siden ble fire filippinere og en nederlandsk gjestearbeider fengslet for besittelse av bibler og anklaget for å forkynne evangeliet.

CHRIST IN DER GEGENWART

Italia: nyfødte i søppelkasser

I Italia har flere fortvilte mødre etterlatt sine nyfødte barn i søppelkasser: I første halvår i år er hele tretten nyfødte funnet i søplet! En barnevernsorganisasjon har startet en plakatkampanje: et formøyd lite spebarn og teksten: "Ta meg med til et sykehus eller et sikkert sted." Enkelte klostre har gjenopptatt middelalderskikken med en luke ved klosterdøren hvor uønskede spebarn kan legges.

CHRIST IN DER GEGENWART

Dommere går mot bioetikkkonvensjonen

I et åpent brev til den tyske justisminister gir Det tyske dommerforbund uttrykk for sterke reservasjoner overfor Europarådets bioetikkkonvensjon. Det er særlig regelverket omkring medisinsk forskning på psykisk syke mennesker, genetiske tester og forskning på embryoer dommerne finner foruroligende.

CHRIST IN DER GEGENWART

6

allerede var gift og tjenestegjorde i andre kirkesamfunn, har konvertert til katolisismen og er blitt viet til katolsk prestedtjeneste. Kan det skje her?

- Vi får forhåpentligvis om ikke så altfor lenge den første gifte katolske prest her, opplyser Biskopen.

Ser du en mulighet for at dette i neste omgang åpner for en gjeninntreden i prestedtjenesten for fratrådte katolske prestere som har giftet seg, forutsatt at de da de trådte ut, fulgte Kirkens prosedyrer og avvendet kirkens dispensasjon? Presteordinasjonen har de jo alltid.

- Jeg ser ikke noen antydning av at det blir en forandring på dette feltet.

Den store prestemangelen i vår kirke er kjent. Hvordan ser situasjonen ut i OKB?

- Prestesituasjonen er ikke bra. Vi har 20 menigheter, og 4 av dem er uten fast prest. Når man ser listen over prestene, må man også se på deres alder. Mange av dem er gamle og syke.

Ved siden av at menigheter står uten prest, mangler vi også prestedtjeneste til andre oppgaver. Ungdomspreststillingen er bare besatt med 50 %. Andre områder som ikke er ivaretatt, er studentsjelesorgen, fengselssjelesorgen og sykehussjelesorgen.

En biskop, også i vår katolske kirke, er tilsynsman. Kan du forklare hva tilsynsmannsoppgavene består i?

- I første omgang å sørge for at kirkens lære blir forkynt uforandret, og at sakramentene blir forvaltet i henhold til innstiftelsen. Vi må sørge for at Kirken gjennom tidene og gjennom forskjellige kulturer og situasjoner forblir den samme, men likevel når de mennesker som Kirkens budskap er rettet mot. For meg som biskop i OKB, skjer det ved at jeg besøker menighetene regelmessig og søker kontakt med forskjellige instanser i en menighet.

Som biskop er du mottager av en til tider overdose av dokumenter fra

Roma. Har du folk som grovleser for deg? For du selv makter vel ikke å lese alt? Går mye ad acta?

- Det er riktig at det kommer utrolig mange dokumenter fra Roma.. Ikke alle har samme vekt. Noen kommer direkte fra Paven, noen kommer fra kongregasjoner. Vanligvis får man samtidig et utdrag - en pressemelding - om hva det dreier seg om. Noe berører vårt bispedømme bare marginalt, som ting vedrørende Østkirkene. Det finnes alltid

En glad Oslo-biskop - knipset i Oslo Rådhus under 150-årsfeiringen for den katolske kirkes reetablering i Norge.

viktige og viktigere ting - men ikke alt må leses. Men man må oppbevare dokumentene, i tilfelle man vil foreta senere studier, der hvor man i starten ikke bedømte dokumentene helt korrekt.

Legfolkets plass

Du har tidligere uttalt at du setter pris på legfolkets innsats i bispedømmet, og at Romas innstramning overfor legfolkets innsats i enkelte kirkelige tjenester, ikke gjaldt OKB. Kan du forklare dette nærmere? Du la jo selv det involverte dokument som nylig kom, ad acta.

- Etter Det II Vatikankonsil utviklet det seg i noen land saker og ting som

strir mot kirkeloven og faktisk mot Konsilets ånd, for eksempel at legfolk fikk generell tillatelse til å preke under messen. - Slike misbruk ble det pekt på, men overhodet ikke på legfolks innsats i det store og hele. Dokumentet inneholder mye oppmuntring til legfolket om fortsatt innsats.

Synes du legfolket, bortsett fra i organisasjonsstrukturene, hvor de jo er sterkt med, gjør en god nok innsats i Kirken? Kunne du ønske at legfolket deltok mer i Kirkens «misjonerende» virksomhet? At katolske legfolk ble mer synlige i den norske kultur-, kirke- og samfunnsdebatt, slik det skjedde på 1960- og 1970-tallet?

- For det første vil jeg ikke si noe negativt om legfolkets innsats, men den kan i mange tilfeller intensiveres. Misjonering er egentlig en forpliktelse, ikke noe spesielt i tillegg til noe annet. Jeg har lyst til å fremheve Kommisjonen for rettferdighet og fred. Der har vi folk som engasjerer seg i en rekke aktuelle spørsmål som eutanasi, rasediskriminering og så videre, på en bredere basis.

Du er overhyrde for et konglomerat av trosfeller fra alle himmelstrøk og med ulik kulturell bakgrunn og kirkelig tradisjon. I den forbindelse må du også lede prestere fra fjernkulturelle områder. De innvandrede katolikkens bakgrunn har jo også politiske undertoner som kan være motstridende mellom gruppene. Hvordan takler du dette?

- I årenes løp har vi i råd og kommisjoner drøftet dette oppad og nedad stolper. Vi har nå utgitt en brosjyre om innvandrersjelesorgen, og vi har vertsfamilier for avhjelping. Hovedarbeidet skjer for øyeblikket i kontakt med den enkelte sjelesørgjer. Også i klerusen er vi nå så forskjellige at vi ikke lenger har et felles språk. Blant dem er det nå ikke mulighet for å bruke det norske språk. Målet er å bringe alle prestene til landets språk og kultur, men det er et

Sidestill ikke ekteskap og samboerskap!
Frankrikes biskoper protesterer mot regjeringens planer om å sidestille samboerskap med ekteskap, og oppfordrer i stedet til økt statlig innsats for å styrke ekteskapet som institusjon. Ekteskapet er ikke bare en avtale, det tjener også til beskyttelse for barn og unge mot vold, vanstell og fremmedgjøring. Man forventer derfor at regjeringen gjør alt den kan for å fremme og støtte familien.

CHRIST IN DER GEGENWART

Argentina: rikt land med mye fattigdom
Argentina hører til de rikere landene i Sør-Amerika med en velstående middelstand. Men det ytre inntrykket bedrar, sier kardinal Raul Francisco Primatesta, leder for den biskoppelige sosialkommisjon. Hver fjerde argentiner er arbeidsløs og lever under den offisielle fattigdomsgrense. Argentinas økonomi trenger "et menneskelig ansikt" og reformer, mener kardinalen.

CHRIST IN DER GEGENWART

Ufordring for den katolske kirke i Nord-Irland

"Hittil har katolikken i Nord-Irland identifisert seg med kirken fordi den var den eneste institusjonen de kunne identifisere seg med. Nå trengs ikke det lenger, og det kirken nå må gjøre, er å gripe fatt i denne lojaliteten og sørge for at de troende blir aktive og engasjerte kirke-medlemmer - ut fra overbevisning og ikke fordi det er politisk bekvemt," sier erkebiskop Sean Brady av Armagh.

7

langt lerret å bleke.

Får vi snart en synode for OKB eller alle tre kirkedistrikter i Norge, slik som i Sverige nylig, hvor man ikke bare tar opp organisasjonsmessige, men også teologiske og kirkepolitiske spørsmål, klargjør sin ståplass og finner en vei for vår kirke fremover, som forener og ikke splitter?

- Jeg har forelagt dette spørsmålet for Pastoralfrådet. Rådet ville ikke utelukke en slik synode i fremtiden, men nå måtte man konsentrere seg om andre oppgaver. En synode er nyttig, men den trenger mye forberedelse. Jeg ser ingen mulighet for det i altfor nær fremtid, sier Biskopen. (Aner vi en aldri så liten skuffelse i Biskopens svar?)

Til slutt, biskop Schwenzer, noen personlige spørsmål: Får du tid til egne interesser?

- Tidligere gikk jeg på tur - nå blir det lite tid til det. Men jeg har en del personlige interesser, som musikk og litteratur, som jeg prøver å få tid til.

Kan en biskop gå så trett at han ber om avløsning?

- Jeg har stor forståelse for en biskop som ber om avløsning. Jeg kan også tenke meg at det kan være godt for et bispedømme med nye ideer, ny ledelse.

Betyr det noe for deg at du har venner som støtter deg når de tunge dagene inntreffer?

- Det skulle bare mangle at det ikke gjorde det, sier biskopen fast.

Vår tilmålte tid med Biskopen er over. Vi ber om en siste avsluttende uttalelse, ut fra den samtalen vi har hatt. Biskop Schwenzer nøler litt, så sier han:

- En biskop kan nok føle motvind, men jeg har ikke hatt den følelsen. Det dreier seg ikke om min person. Det er Kirkens vei jeg skal gå, ikke min egen vei. Min egen vei er egentlig annenrangs. Biskopen er hyrde og leder hjorden på Kirkens vei - det er Kristus som sier: «Jeg er veien, sannheten og livet.» ●

“Gjenoppdag søndagen!” sier paven

I et 100-siders apostolisk brev oppfordrer pave Johannes Paul II alle kristne til å “gjenoppdage søndagen”, og minner katolske kristne om at kirkegang hører med til helligholdelsen av hviledagen. “Det som begynte som en spontan praksis, ble etterhvert juridisk godkjent norm. Gjenom 2000 år har ‘Herrens dag’ strukturert kirkens historie, og hvordan kan vi få oss til å tro at den ikke fortsatt vil gjøre det?” skriver paven i brevet *Dies Domini* - Herrens dag. Prefekten for Kongregasjonen for liturgi og sakramenter, kardinal Jorge Arturo Medina Estévez, presenterte dokumentet for pressen den 7. juli.

Dyptgående forandringer i de sosiale mønstre har innvirket på holdningen til og utformingen av søndagen, påpeker paven. I dag reiser mange mennesker bort i weekenden, mange deltar i kulturbegivenheter, sportsarrangementer eller politiske møter. Dette har selvsagt sine positive sider, men dersom søndagen mister sin fundamentale betydning og ikke lenger er en “hellig dag”, men kun “weekend”, blir perspektivet for snevert: Da kan det komme derhen at “mennesket ikke lenger kan se noen himmel, fordi horisonten er blitt for inneklemt”. Kristne må vokte seg for å “blande sammen søndagsfeiringen, det vil si helligholdelsen av Herrens dag, og ‘weekenden’, som har med det å ta seg tid til å slappe av og hvile”, formaner paven: For søndagen er noe annet enn en del av weekenden: “Det er den dagen da kirken markerer Kristi oppstandelse. Det er ukens påske. Det er derfor den kalles Herrens dag.”

Bakgrunnen for brevet er bekymring over synkende oppslutning om søndagsmessen i mange deler av verden, skriver paven. Men bekymringen går dypere enn som så: “Det er fare for at den enorme makt over skaperverket som Gud har gitt mennesket, kan få mennesket til å glemme at Gud er Skaperen som alt annet er avhengig av. Det er særlig viktig at vår

tid erkjenner dette avhengighetsforhold, for nettopp i vår tid har vitenskap og teknologi ført til en nærmest utrolig økning av den makt mennesket utøver gjennom sitt arbeid,” skriver paven. Som sterkt understreker gleden og fellesskapsaspektet ved kirkens søndagsfeiring.

Paven minner om at gjeldende kirkelov forplikter katolikker til gå til messe på søndager og andre obligatoriske helligdager. “Disse forskriftene er vanligvis blitt sett som uttrykk for en tungtveiende plikt for alle katolikker; også Den katolske kirkes katekisme fremholder denne lære, og det er lett å forstå dersom vi er klar over søndagens vitale betydning for det kristne liv.” Kristne bør derfor gjøre sitt til at “sivile lover respekterer de kristnes plikt til å helligholde søndagen,” skriver paven. Han ber de kristne om å avstå fra aktiviteter som er “uforenlige med helligholdelse av Herrens dag, og med den glede og nødvendige ro for sjel og legeme som karakteriserer denne dagen”.

Paven kommer også med en klar oppfordring om å gjøre søndagen til en dag der man inkluderer alle dem som av forskjellige grunner - det være seg “sykdom, tiltagende alder og besvær, eller innflytterstatus” - nettopp på søndagen føler “sin isolasjon, sine behov, sin smerte og lidelse”. Vårt ansvar for disse menneskene begrenser seg selvsagt ikke til søndagen, men “hvorfor ikke gjøre Herrens dag til en dag hvor vi i særlig grad deler det vi har med andre, og bruker all den oppfinnsomhet som kristen nestekjærlighet er i stand til å mobilisere,” skriver paven. Som også understreker at søndagen har et innhold og en betydning som går ut over det spesifikt kristne synspunkt: Allerede pave Leo XIII i sosialenscykliken *Rerum novarum* understreket statens plikt til å sørge for at arbeidernes “hviledag” respekteres.

Paven kjente overrabbinerens bestefar Ingen andre kristne er i samme grad som pave Johannes Paul II en venn av jødefolket. Det sier overrabbiner Israel Meir Lau av Jerusalem, som mener det skyldes pavens medfølelse og medlidelse med de polske jødernes tragiske skjebne under naziokkupasjonen - han så det på nært hold i Krakow. "Han så vår ulykke, han så ødeleggelsen." Paven kjente i sin tid overrabbinerens bestefar: Kun fem av hans barne-

barn overlevde holocaust. "Jeg er overbevist om at tragedien har gjort dypt inntrykk på paven, og at inntrykkene har gjort ham til en sann venn," sier Lau.

Om Vatikanets Shoah-erklæring fra i våres sier rabbiner Lau: "Jeg godtar den." Men skal man komme med en bedømmelse, må man nok fastslå at den ikke i tilstrekkelig grad fordømmer kirkens egen skyld, mener Lau.

CHRIST IN DER GEGENWART

Nøden fører til felles bønn

Den langvarige tørken i Ghana gjorde skade på jordsmonnet, førte til mangel på drikkevann og til bekymringsfullt lav vannstand for kraftverk. Men, skriver ukemagasinet Christ in der Gegenwart, et lyspunkt var det likevel ved tørken: "Den felles nød førte muslimer og kristne sammen i felles bønn om regn."

Brudd på menneskerettighetene og manglende miljøhensyn blir presentert for oss nesten daglig, ofte fra utviklingsland og de nye demokratiene i Øst. Noen ganger er det ikke begått direkte brudd på lokale lover og regler, ofte er regelverket utilstrekkelige. Ofte blir ikke brudd på lover og regler påtalt p.g.a. korrupsjon eller manglende kontroll. Det kan også være at den lokale kulturen aksepterer handlinger som bryter med hensynet til rettigheter og miljø.

Noen ganger er skandinaviske bedrifter involvert og blir utsatt for kritikk her hjemme. Kritikken er ofte forankret i skandinaviske verdier og ikke i de verdiene som er rådende i landet der hendelsene har funnet sted. Dette blir en komplisert materie, og det er nødvendig å se nærmere på forholdet mellom ulike institusjoner (lover, regler, normer og verdier) som finnes i ulike kulturer.

I det følgende skal jeg gå gjennom noen av de faktorene som er relatert til slike brudd, og diskutere hvordan vi kan bidra til å bedre forholdene i enkelte land.

Kulturverdier

Noen av menneskerettsbruddene har sitt utspring i innebygde kulturverdier som er diskriminerende. Hver kultur «programmerer» et sett verdier inn i samvittigheten hos sine medlemmer. Vi blir sosialisert inn i et sett verdier av våre familier, skole, kirke og medier. Verdiene er følelsesmessig forankret slik at vi føler glede, hat, sympati, antipati, irritasjon, tillit og mistillit når vi blir presentert for situasjoner eller atferd som passer inn i eller bryter med vårt verdimønster. Om en person smat-

ter høylytt i et bryllup, føler vi irritasjon fordi dette er atferd som vi klasifiserer som uhøflig, kanskje fornærmende, vis a vis vertskapet. Smattingen foregår utenfor oss selv - og vi tar impulsene inn - og oversetter dem til en biologisk reaksjon: blodtrykket stiger og en ubehagelig følelse stiger opp i oss. Om vi flytter oss til et annet sted, vil smatting være naturlig og ikke medføre slike reaksjoner. Vi har med andre ord et innebygget moralsk kompass som viser oss forskjellen på rett og galt, det ønskelige og det uønskelige, det som er forventet av oss, og det som ikke er forventet. Vi er programmert inn i våre samfunn med et sett innebygde sosiale trafikkregler slik at vi kan samhandle og stole på hverandre innenfor en kultur.

Alle kulturer ser på sine egne verdier som naturlige og gode, og som mer høyverdige enn «de andres» verdier. På den måten er vi alle etnosentriske. De fleste kulturer synes det er «helt naturlig» at man ser på «de andre» med

skepsis. Om ens innarbeidede verdier blir kritisert utenfra, reagerer man og anklager kritikerne for ikke å vite hva de snakker om, slik som vi ser det i hvalsaken i Norge eller i Tibetsaken i Kina.

Mange kulturer har et hierarkisk syn på ulike grupper mennesker der noen er mindre verdsatt enn andre. Det kan dreie seg om piker og kvinner i Kina og India eller i de store religionene. Det kan være kastesystemet i India, urinnvånere eller innvandrere i Europa, USA eller Australia. Slaviske kulturer er mer hierarkiske enn det vi er vant med i Skandinavia.

Likhetsidealet som er grunnpilaren i all menneskerettighetstenkning, er derfor ikke like naturlig i alle kulturer. I de fleste land diskrimineres det på illegitime måter basert på for eksempel språk, alder, utseende, religion, hudfarge, kjønn, politisk eller religiøs oppfatning, seksuell legning, sivil status, nasjonalitet og på mange andre måter. Vi kan nok enes på tvers av kulturer om at vi ikke skal lyve, stjele eller drepe - i alle fall ikke vis a vis våre egne - men kulturene er meget forskjellige med hensyn til likheter og ulikheter. På dette området må vi tenke mer prinsipielt og ikke lene oss på vår kulturprogrammerte samvittighet.

Institusjoner: likeverd og rettigheter

Et lands institusjoner er samlingen av lover, regler, normer og verdier. Disse virker som et sett trafikkregler for samhandlingen i det enkelte samfunn. Noen av normene og verdiene som er tilstede i en kultur, blir etterhvert kodifisert til formelle lover og regler, og det er samlingen av formelle og uformelle sosiale trafikkregler som betegnes som et lands institusjoner.

Noen land har institusjonalisert likhetsidealet bedre enn andre. I den

Andreas Wyller Falkenberg - er førsteamanuensis ved Handelshøyskolen i Bergen; han tilhører St. Paul menighet.

Viktig skritt i dialogen mellom kristendom og islam

Representanter for Vatikanets Råd for interreligiøs dialog og det muslimske Al-Azhar-Universitetet i Kairo har besluttet å inngå nærmere samarbeid samt opprette en permanent kristen-islamisk komité. I sunna-muslimsk sammenheng gjelder høyskolen i Kairo som en fremtredende - om enn ikke allment forbindtlig - autoritet i teologiske, moralske og juridiske spørsmål. På bak-

grunn av den betydning den islamske fundamentalisme i den senere tid har fått i den vestlige verden, er tilnærmingen mellom sunna-islams øverste læreautoriteter og den katolske kirke et håpets tegn. Sentrale forskere og undervisere ved Al-Azhar regnes som talsmenn for en dialog-villig islam.

Vatikanet har lenge arbeidet for å etablere nær kontakt med en ansett muslimsk samtalepartner med vidtrekkende fullmakter. Al-Azhar-universitetet i Kairo tar

seg av ca. 1.2 millioner muslimske teologer. I en tale i forbindelse med overenskomsten mellom Al-Azhar og Vatikanet tok pave Johannes Paul II opp både de lysere og mørkere sider ved forholdet mellom islam og kristendom gjennom tidene. Han understreket imidlertid at "det finnes åndelige bånd mellom oss som binder oss sammen, og som vi anerkjenner - bånd som må videreutvikles".

CHRIST IN DER GEGENWART

og menneskerettigheter

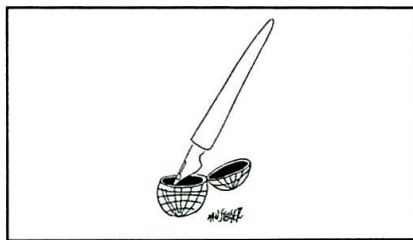
9

amerikanske uavhengighetserklæringen (1776), den amerikanske konstitusjonen (1789) og den franske menneskerettighetserklæringen (1789) ble likhetsprinsippet nedfelt som grunnleggende og universelt. Basert på likhetsidealet ble basale individuelle rettigheter formulert. Når noen har en rett, har andre en plikt - og innenfor menneskerettighetene er det særlig staten som forpliktes. Etter over 200 år er man ennå ikke ferdig med den prosessen som er nødvendig for å implementere dette idealet i praksis. FN's menneskerettighetserklæring fra 1948 er i dag et sentralt utgangspunkt for hvilke universelle rettigheter vi har som mennesker, men det er langt igjen før disse er nedfelt i ulike kulturer.

I noen land er institusjonene svært mangelfulle når det gjelder likhet og rettigheter. Det er forhold både i kulturen og i lovverket som tillater illegitim forskjellsbehandling. I mange land er også institusjonene preget av at de tjener interessene til dem som sitter med politisk og/eller økonomisk makt. Ideelt sett består maktutøvelse i vestlige land i å «tjene» sine medmennesker, enten man betjener sine kunder, er statstjenestemenn, «public servants» eller man betjener sine menigheter. Dette krever en ydmyk holdning og en respekt for medmennesker, noe som ikke er like vanlig over alt. I samfunn med sentralisert makt synes det legitimt for dem med makt å bruke den i egen interesse. Dette vil ofte resultere i at man tillater at noen blir utnyttet for andres vinning: at mennesker blir midler snarere enn mål, noe hverken Jesus (Matteus 25) eller Kant ville godta.

Bedrifter vil ofte legge seg nær lovens minimum i sine operasjoner for å bli så konkurransedyktige som mulig. I land med velutviklede institusjoner (lover, regler, normer og verdier) som

beskytter mennesker og miljø mot misbruk, kan bedriftene stort sett operere fritt og maksimere sin inntjening innenfor de rammene som institusjonene setter. I land med mangelfulle institusjoner vil det ikke være riktig for en vestlig bedrift å følge lokale minimumsregler for sin atferd, særlig der disse tillater

brudd på menneskerettigheter eller miljøhensyn. Om lokale institusjoner tillater at man bruker mennesker som midler for sine mål, så betyr ikke det at vestlige bedrifter bør gjøre dette. Man skal respektere og tilpasse seg lokale institusjoner så fremt disse ikke bryter med grunnleggende rettferdighet eller rettigheter.

Når brudd foregår, er det lite sannsynlig av vertskapslandenes myndigheter griper inn, da disse jo representerer de lokale institusjonene i tillegg til at de kanskje har personlige interesser knyttet til næringsvirksomheten. Myndighetene i bedriftenes hjemmemarked er vil neppe reagere. Det er ønskelig at man har politisk dialog med så mange land som mulig på flere områder, og dessuten har man ikke jurisdiksjon i andre land. For å komplisere bildet ytterligere, blir vestlige bedrifter ofte tillagt ansvar for handlinger utført av sine leverandører eller oppdragsgivere ute. Dette er fordi man mener at den vestlige bedriften på grunn av sin økonomiske makt er i stand til å ha innflytelse på den måten deres leverandører opererer. Om man krever en viss kvalitet på det som produseres, kan

man også kreve at produksjonen foregår på en akseptabel måte.

Frivillige organisasjoner og presse

Eksemplene på manglende hensyn til rettigheter eller miljø blir ofte brakt frem av frivillige organisasjoner og av mediene. Amnesty International, miljøorganisasjoner, urbefolkningsgrupper, kirkesamfunn og hjelpeorganisasjoner har ofte presentert oss for forhold der skandinaviske bedrifter er involvert. Dette er godt stoff for pressen og for de frivillige organisasjonene. Bedriftene tvinges til å forklare seg på en måte som tilfredsstiller hjemlige institusjoner (lover, regler, normer og verdier), og det er ikke alltid lett. Bedriften er avhengig av eieres, kunders, leverandørers og myndigheters tillit, og denne kan lett rokkes av store uheldige oppslag. Dette betyr at medier og frivillige organisasjoner faktisk kan være de sterkeste pådriverne for ansvarlighet når det gjelder miljø og rettigheter for vestlige bedrifters operasjoner i utlandet. Bedriftene vil ønske å unngå slik eksponering og kan oppnå dette ved å opptre ansvarlig ute.

Vi husker anklagene om subsidiering av lakseeksport til USA samt hval- og selsakene - for å nevne noen eksempler på forhold som har skadet Norge. Krittikken kan være berettiget, selv om vi etter egne institusjoner ikke hadde gjort noe galt. Det kan også tenkes at frivillige organisasjoner og medier fremfører kritikk som er basert på dårlig hjemmearbeid. Da påføres bedriftene et problem som det kan være vanskelig å håndtere.

Frivillige organisasjoner har lang tradisjon for å fremme likhet og rettferdighet. Fagforeninger, miljøbevegelsen, kvinnebevegelsen og forbrukerbevegelsen har kritisert og forbedret vår kultur og våre institusjoner i snart

Italiensk misjonær drept i Brasil. Mer enn 1.500 brasilianere marsjerte nylig gjennom gatene i São Bernardo do Campo i utkanten av São Paulo i protest mot mordet på en italiensk prest. Den 56-årige pater Leo Commisari, som hadde arbeidet som misjonær i São Paulos' slumkvarterer i 30 år, ble skutt og drept den 20. juni mens han satt i sin bil. Motivet for mordet kan ha vært simpelt tyveri - paterens lommebok var borte etter mordet. Men man utelukker ikke at det kan ha vært et hevmord: Pater Com-

misari var en "ubekvem" person i et slumområde dominert av stoff, alkohol og prostitusjon, sa biskopen i paterens italienske hjemby, ifølge Vatikanradioen.

Sekretæren i paterens eget sogn sier Commisari tok sine løfter meget alvorlig og "slo seg ned i slummen for å dele kårene til dem han skulle preke for, samfunnets utstøtte". Commisari var vel kjent i egnen for sin innsats for nødlidende, særlig for hjemløse barn.

THE TABLET

Vietnamesisk biskop ny leder for "Justitia et pax"

Erkebiskop Francis Nguyen Van Thuan skal overta som president for Det pavelige Råd for rettferdighet og fred; nåværende president, den franske kardinal Roger Etchegaray, skal lede Vatikanets forberedelser til år 2000, het det i en melding fra Vatikanet 24. juni. Etchegaray har siden 1994 vært leder for jubileumskomiteén.

Erkebiskop Van Thuan har bodd i Roma siden 1991 og har vært visepresident i

10

100 år. Det som er forskjellig nå, er at man også bryr seg om handlinger som foregår langt hjemmefra i land der folk og myndigheter selv ikke er så opptatt av disse spørsmålene som vi er.

Bedrifter som lyspunkt?

I mange tilfeller vil vestlige bedrifter representere et verdifullt økonomisk og menneskerettslig lyspunkt i sitt lokale miljø ute. Vestlige bedrifter vil ofte være mindre diskriminerende i sin personalpolitikk enn lokale bedrifter. De vil ha større respekt for og erfaring med fagforeninger, og ofte betaler de bedre enn lokale bedrifter. De er mer opptatt av et sikkert miljø og bidrar ofte med viktig teknologi. I tillegg bringer de med seg viktig teknisk og administrativ kompetanse og driver opplæring av lokalt ansatte. De er ofte krevende som kunder og vil hjelpe lokale bedrifter i å komme seg opp på et internasjonalt nivå når det gjelder kvalitet og produktivitet. I tillegg kommer de økonomiske ringvirkningene som investeringer ute representerer for lokalsamfunnet.

Dette betyr ikke at alle bedrifter er slik. Mange fortjener sterk kritikk. Det er derfor viktig at vi holder bedriftene ansvarlige gjennom frivillige grupper og pressen her hjemme. Da vil det etter hvert også lønne seg å opptre med integritet. Dette er et språk resultatorienterte bedrifter forstår. Det er rett å gjøre det som er rett - men om det i tillegg lønner seg, så er det lettere for økonomer å forstå. Der myndigheter hjemme og ute ikke kan eller vil korrigere atferd som strider mot hensyn til menneskerettigheter og miljø - så må de frivillige organisasjonene være aktive på en profesjonell måte. Man kan spørre om vi i den katolske kirken bør delta i dette arbeidet med våre gode kontakter særlig i Chile, Filippinene, Polen, Sri Lanka og Vietnam. ●

Moralteologen Bernhard Häring er død

Den kjente moralteologen Bernhard Häring er død, 85 år gammel. Med ham er en av de store fornyerne av katolsk moralteologi gått bort. Som ung gikk han inn i redemptoristordenen med ønske om å bli misjonær, men hans foresatte fikk etter hvert andre planer for ham: Etter endt presteutdanning og sanitetstjeneste under 2. verdenskrig - en erfaring som ble av grunnleggende betydning for hans syn på menneskets personlige ansvar for sine handlinger og moralske valg - fikk han beskjed om å fortsette studiene i moralteologi med sikte på et professorat. "Jeg forklarte åpenhertig at det var det siste jeg selv ville valgt," sa Häring selv i ettertid, "jeg hadde en uovervinnelig motvilje mot den juridiserende moralteologien. Provisialen svarte at det han og profesoren ventet av meg, var nettopp at jeg skulle gå i gang med en grundig fornyelse av emnet." Og slik ble det: Da redemptoristene etter 2. verdenskrig grunnla et fakultet for moralteologi i Roma, Alfonsiana, ble Häring den sentrale kraft, en ettertraktet forleser og sjelesørger. Og produktiv forfatter: over 80 bøker og oversettelser til mange språk.

Härings epokegjørende verk *Das Gesetz Christi* (1954) var et radikalt brudd med tidens gjengse moralteologi som var sterkt preget av en juridisk tenkemåte. I motsetning til håndbøkernes registre med nøye graderte synder på alle områder og med en statisk moral der forbud og straff stod i forgrunnen, pekte Häring bakover til evangeliet, til Kristi lov, der *kjærligheten* er retningslinje og målestokk for alle menneskelige handlinger. "Moral," fremholdt Häring, "er ikke en dialog mellom den menneskelige person og et prinsipp, moral er menneskets svar på Guds kall."

Häring var en selvskreven ekspert under Det 2. Vatikanekonsil og en av hovedredaktørene for *Gaudium et spes*, konsilets store dokument om "Kirken i verden i dag". Pave Paul VI trakk ham inn i den kommisjonen som skulle undersøke om kirken burde endre sitt syn på prevensjon. Da paven i encyklikaen *Humanae vitae* (1968) gikk mot kommisjonens innstilling (66 av 60 var for endring), fremholdt Häring, i likhet med

flere europeiske bispekonferanser, katolske ektefeller rett og plikt til i siste instans å følge sin samvittighet. Han falt i unåde hos Troskongregasjonen, som behandlet ham heller umildt - han var på dette tidspunkt livstruende syk med strupekreft.

Bernhard Häring er "en av dette århundres betydeligste katolske teologer," konstaterte Gunnel Vallquist i en artikkel (St. Olav julen 1997) med den talende tittel: "sjelesørger for bekymrede katolikker". I sine bøker tok Häring uredde opp de mest brennende problemene i dagens kirke og slo til lyd for fornyelse og nytenkning - ut fra en dyp kjærlighet til og respekt for kirken. "En mann som etter sin Mesters og tallrike helgeners eksempel har fulgt sin samvittighet og talt rett ut om misforhold som må bøtes," som Gunnel Vallquist skrev om Härings bok *Meine Hoffnung für die Kirche* (1996).

Bernhard Häring elsket Gud og kirken "lidenskapelig", og nettopp derfor ble han "lidenskapelig vred når han mente at kirken, gjennom sine ledere, sviktet det folk som var den betrodd, ved å holde frem en morallære som ikke ytet Guds kjærlighet og tilgivelse rettferdighet," skriver pater Kevin Kelly, selv moralteolog, i *The Tablet* i anledning Härings død. "Den Gud Bernhard Häring trodde på, var en stor, elskende og tilgivende Gud. Det var den Gud han møtte i Bibelen og i Kirken, når den var tro mot seg selv og sitt oppdrag; det var den Gud som var grunnmuren i hans liv. Og den samme Gud han møtte i troen, bønner og livsførselen til kristne i andre kirker - og mennesker av annen eller ingen tro. Erfaringene fra krigen og tiden som krigsfange fikk ham til å skrive følgende: 'Jeg erfarte det gode i menneskene og det hellige forsyns virke. Det ble avgjørende for mitt kall som moralteolog'."

På tide at vårt hjemlige St.Olav Forlag som, med solid økonomisk støtte fra utlandet, i de senere år har gitt oss en rekke utgivelser av gamle og nyere katolske klas-sikere, føyer et verk av Bernhard Häring til sin bokliste?

UKJ

Rådet for rettferdighet og fred siden 1994. Han ble utnevnt til biskop av Nha Trang i 1967 og ble biskop co-adjutor av Saigon, nå Ho Chi Minh-byen, i 1975, kort før byen ble erobret av kommuniststyrkene. Den nye regjeringen beordret ham tilbake til Nha Trang og arresterte ham da han nektet å dra. Han tilbragte 13 år i fengsel, de siste ni i enecelle. Han ble løslatt i 1988, men ble nektet å vende tilbake til Saigon.

CNS

Er korset til slik forargelse?

“Jødiske organisasjoner krever at korsene som er plassert ved den tidligere konsentrasjonsleiren Auschwitz må fjernes. Ekstreme grupper utnytter dette for å mobilisere katolsk-nasjonalistiske følelser. Man har inntrykk av at det ikke lenger dreier seg om korset selv, korset som selv en jøde som Marc Chagall hentet inn i sine bilder nærmest som noe selvsagt,” skriver Christ in der Gegenwart.

Kardinal Glomp, som tidligere anklaget

jødiske organisasjoner og den israelske regjeringen for å presse den katolske kirke til å fjerne korsene, oppfordrer nå de ekstreme katolske gruppene til å fjerne dem. Han har også tatt tilbake anklagene om jødisk provokasjon. Påtrykk fra Vatikanet antas å ligge bak, skriver *The Tablet*. Som kaller den “bizarre” saken “en sørgelig påminnelse om den skammelige anti-semitisme som fremdeles finnes i polsk kirke og samfunn, trass i en polsk paves tålmodige brobygging gjennom to tiår”.

Olav Müller sscc om to bøker: Dyptpløyende og fromt fra pavens hånd 11

Pater Olav Müller, inntil nylig sogneprest i Kristiansund, nå pensjonist og bosatt i Picpuspatrenes hus i Trondheim, tar i denne artikkelen for seg to bøker av pave Johannes Paul II, en i norsk oversettelse og en på “lettlest svensk”: *Dagsorden for det tredje årtusen*, St. Olav Forlag 1997, og *Gåva och Mysterium*, Catholica 1998.

“Tross visse forbehold” anbefaler vår anmelder varmt de to bøkene “for alle som ønsker å komme på bølgelengde med pavens dyptpløyende analyse av vår tids krise”, og “for dem som ønsker å lese noe av det skjønneste som er skrevet om prestedømmets sakrament”.

Dagsorden for det tredje årtusen

Med denne boken har pave Johannes Paul II i konsentrert form villet sammenfatte de tanker han har gjort seg om årsakene til den krisen menneskeheten - og Kirken med den - gjennomlever i vår tid, og de løsninger han mener vil føre oss ut av krisen. Han skuer her lenger enn de fleste av oss - langt inn i det neste årtusen. Vil menneskeheten i fremtiden oppleve en lykkeligere, mer harmonisk tidsalder enn vår? Det vil avhenge av vårt forhold til Gud. Optimismen fra *Over håpets terskel* lever mellom linjene, men noe dempet. Det truer farer fra alle hold. Et konsekvent dennesidig livssyn med tilsvarende hedonistisk livsførsel vil ufravikelig føre oss i avgrunnen. Redningen ligger i at menneskeheten pusser støvet av sitt medfødte gudsbillede, gjenåpner sin natur for det transcendent, finner Kristus i sin neste.

Dette har relevans på alle livets områder. Paven tar oss med på en spennende reise gjennom troens fundamentale sannheter, Kirkens mysterium, bønnens livgivende kraft, kjærlighetens skjønnhet, historiens målret-

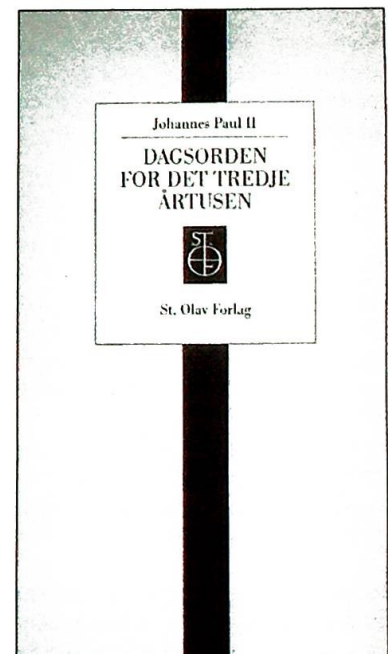
tede bevegelse mot sivilisasjon og fullendelse av Guds rike, det Onde som setter kjepper i hjul for en lineær, harmonisk utvikling, verden sett i lys av evangeliet, veien til fred, interreligiøs dialog med de store ikke-kristne religioner og kristen økumenikk. *Dagsorden for det tredje årtusen* er oversatt av Gunnar Wicklund-Hansen, og da - som vi alltid forventer fra hans penn - til et norsk som lar seg lese og bli forstått.

De som har fulgt med i St. Olavs spalter og attpåtil mannet seg opp til å pløye gjennom noen av pavens tidligere utgivelser, vil periodevis oppleve gjenkjennelsens glede under lesningen av *Dagsorden for det tredje årtusen*. Den består nemlig av utvalgte klipp av taler og dokumenter som paven tidligere har holdt og skrevet ved forskjellige anledninger - som så er blitt flettet inn i bokens temaer. Det kan ha både fordeler og ulemper: Tidligere sprikende lesning blir sammenfattet i konsentrert form og får - når den inkorporeres i en bestemt tematikk - klarere retning. På den annen side: Lesningen kan bli noe tung, tidvis litt usammen-

hengende. Man blir dessuten en smule forvirret over den stadige stilendring, avhengig av om paven skriver/taler til det pavelige vitenskapsakademi, de nederlandske biskoper, folkemassene på Petersplassen, ungdommer i Paris o. s. v.. Leseren lar seg lettere forsonne med nevnte stilbrudd hvis han eller hun konsekvent slår opp i *Liste over kilder* bak i boken hvor dokumenter, taler, prekenen står angitt som de forskjellige avsnitt er hentet fra.

I en bok med så vidtfaavnende emner som denne, kan det være vanskelig å finne en felles tanke som gjennomsyrrer hele stoffet. Jo, *Guds eksistens, Kristus, Kirken* - selvfølgelig! men også *mennekeverdet*.

Det er troen på den menneskelige persons uendelige verdi som blir bestemmende for rett og galt i seksuallivet, som ligger til grunn for kvinners ekte frigjøring, som forbyr teknologiens manipulering med det ufødte liv,

Vatikanet:

Klart nei til atomvåpenprøver

Den Hellige Stols syn på sommerens atomprøvesprengninger i India og Iran sammenfaller med den holdning pave Johannes Paul II ga uttrykk for i sin tale til det diplomatiske korps i januar 1996, etter de franske prøvesprengningene året før, opplyser Vatikanets pressetalsmann, Joaquin Navarro-Valls. Når det gjelder atombomben, er Den Hellige Stol av den oppfatning at et klart nei

til prøvesprengninger og til utvikling av mere avanserte våpen er uløselig knyttet til nedrustning og ikke-sprengningsavtaler, og at man må bestrebe seg på å nå disse mål så raskt som mulig under effektiv internasjonal kontroll.

I sin tale i 1996 kom paven med en sterk oppfordring til det internasjonale samfunn om straks å ta sikte på full atomnedrustning.

KNA

Indiske biskoper fordømmer atomprøver

“Fattigdommen og underutviklingen på det indiske subkontinent gjør det særlig påkrevet at regionens ressurser, inklusive de vitenskapelige, og energi klart fokuseres på å forbedre folks levekår,” heter det i en uttalelse fra den indiske bispekonferanses faste komité i kjølvannet av Indias atomsprenning i mai. “Kjernekraften er en av vår tids helt store oppdagelser. Det har alltid vært vår overbevisning at kerne-

12

som gir foreldre klarsyn i oppdragelsen av sine barn, som fremmer en naturlig familieplanlegging, som gir fosteret i mors liv rett til å leve, forbyr aktiv «dødshjelp» til syke og gamle. Det er forakt for menneskeverdet som ligger til grunn for historiens grusomheter: mord og drap, overfylte fengsler, konsentrasjonsleirer, terror og tortur, blokkdannelser, kriger, trusler om bruk av atomvåpen, den urettferdige fordeling av verdens ressurser, de rike som stadig blir rikere, de fattige som synker stadig dypere ned i fattigdom.

Det er troen på hvert menneskes ufattelige verdi som inspirerer til å bryte opp og bygge en «kjærlighetens sivilisasjon». Det er troen på mennesket, skapt i Guds billede, som gir arbeidet dets indre åndelige dimensjon, som egger til kamp mot arbeidsløshetens forbannelse. Listen er lang. - Det vil bli Kirkens oppgave i det kommende årtusen å sette menneskeverdet i høysetet, mener paven.

Hva kan vel årsaken være til at nettopp pave Johannes Paul II vil gå inn i historien som menneskeverdets forkjemper nr. 1? Det får vi svar på i en senere bok fra samme hånd, nylig oversatt til lettest svensk under tittelen:

Gåva och mysterium

Den ble utgitt i anledning av 50 års jubileet for hans prestevigsel 1996. Foranledningen var en tale han holdt om sitt kall til å bli prest i en forsamling av geistlige, som feiret trettiårsdagen for utgivelsen av Det 2. Vatikanokonsils dekret *Om prestenes tjeneste og liv*. Talen fant gjenklang i forsamlingen, og paven ble bedt fra forskjellig hold om å skrive en mer utførlig beretning i boks form. Resultatet ble *Gave og Mysterium*.

Mediene har skjødesløst kalt boken en selvbiografi, hvilket den ikke er. Det dreier seg om et vitnesbyrd om hvorfor

og hvordan han ble prest - ikke en detaljert levnetsbeskrivelse ut over det. Innholdet kan ytterligere innsnevres ved hans innledende bemerkning om at «hvert prestekall er et stort mysterium» - altså noe som i ringe grad kan forklares.

Moren dør like før han skal motta sin første hellige kommunion. Litt etter dør også broren. Faren og den unge Wojtyla flytter til Krakow. Han begynner å studere polsk filologi ved det Jagiellonske universitetet. Studiene varer kun ett år, så bryter krigen ut i 1939. Profes-

JOHANNES PAULUS II
Gåva och Mysterium

✠
Catholica

sorene blir sendt til konsentrasjonsleiren Sachsenhausen. Den unge student og en rekke av hans venner tar seg arbeide i et steinbrudd. Arbeiderne slår ring rundt studentene og skåner dem for det hardeste arbeidet. Samtidig tilhører han en teatergruppe som for et utvalgt publikum fremførte polsk dramatik og poesi. To år med grovarbeide og han beslutter i 1942 å tre inn i presteseminaret i Krakow som virket i all hemmelighet. En rekke av hans medstudenter blir arrestert og skutt. Selv berger

han livet som ved et under. Den polske nasjon lider under et terrorvelde, i videste forstand skapt av europisk filosofi på uhyggelige avveier - vårt alles ansvar. I denne tiden møter han en rekke store personligheter - hellige prester og lekfolk - som gradvis inspirerer ham til å velge presteembedet, en av tidens antiteser.

Freden kommer, og kommunistene overtar. Det ateistiske regimet kjemper mot alt som smaker av religion. Den unge Wojtyla fortsetter sine teologiske studier innenfor en kirke som kjemper for humanitet, den polske nasjons identitet og Kirkens uavhengighet. Nye deportasjoner. Menneskeverdet blir tråkket under fot på alle bauer og kanter. Studiene er farlige, eksistensielle. Han velger en mariansk linje i sitt fromhetsliv. «Maria fører oss nærmere Kristus, leder oss til Ham under den forutsetning at vi lever hennes mysterium i Kristus». Han blir prestevigslet 1. november 1946. Erkebiskopen sender ham til Rom for å avslutte prestestudiene og forberede seg på doktorgraden om Johannes av korset. Tiden i Rom fikk etter pavens utsagn stor betydning for hans liv som prest. Ved siden av studiene gikk han metodisk inn for å lære «Den evige stad» å kjenne gjennom hele dens kristne historie. I feriene besøker han Frankrike, Belgia og Holland. (Det var på den tid da den hollandske kirke «var mer katolsk enn paven selv»).

Den unge entusiastiske prest vender tilbake til Polen etter sine to studieår i Rom. Han arbeider ett år som kapellan på et lite bortgjemt sted med urkatolske sognebarn. Erkebispnen kaller ham så tilbake til Krakow, hvor han gir katekese for elever i den høyere skole og forelesninger for studenter. Temaene er som ventes kan av en prest i kamp mot et ateistisk regime: Guds eksistens og sjelens åndelige natur. Det pastorale arbeid må hvile noen år, for

kraften må brukes ene og alene til å tjene folkenes utvikling og fredens sak; at kjerneforskning og -teknologi må ha det ene mål: å bekjempe sykdom og bedre livskvaliteten." Komitéen oppfordrer til "verdensomspennende nedrustning via demokratiske internasjonale forhandlinger", og understreker at "det mest presserende nå som kjernevåpen-kappløpet er en realitet på det sørøst-asiatiske subkontinent, er å bygge opp igjen den gjensidige tillit mellom landene i regionen, særlig mellom India og

Pakistan."

Fred og sikkerhet lar seg ikke adskille, sier komitéen, som kaller nedrustning "den eneste realistiske form for selvforsvar". Nærværet av masseødeleggelsesvåpen i regionen "gjør det høyst påkrevet å nedbygge spenningen ved hjelp av diplomatiske og politiske forhandlinger i en atmosfære av gjensidig forståelse og respekt for livet og de to nasjonenes felles historiske og kulturelle arv".

CNS

Tre moskéer i Tsjekia

"Hver religion har rett til å gi uttrykk for sin tro." Det understreket generalvikaren i bispedømmet Brno, Jiri Mikulasek, ved innvielsen av Tsjekias første moské nylig. I Praha holder man for tiden på å bygge en moské, og landets tredje moské er under planlegging.

CHRIST IN DER GEGENWART

erkebiskopen oppmuntrer ham nå til å ofre seg for studier i etikk og moralteologi. I 1953 fullfører han en dosentavhandling om Max Scheler. Året etter blir han professor i filosofisk etikk ved det katolske universitetet i Lublin. Så følger hans geistlige karriere fra hjelpebiskop til erkebiskop og pave. Han forteller levende og ydmykt om hvordan alt dette gikk til. Han ønsker ikke å fremheve egen person. Alt til Guds høyere ære!

De to siste kapitlene om *Det å være prest i dag* og *Til mine brødre i presteembetet* er gripende lesning, tanker nedfelt på papiret av en hellig mann, oppbyggelig lesning - ikke bare for unge prestekandidater - også for gamle travere i yrket. Så vet vi dessuten at han, fylt med den hellige Ånd, omsetter ord i gjerning. Selv hans bitreste motstandere kan ikke benekte det - ikke når de ser den gamle, krokryggede, skjelvende skikkelsen på skjermen stavre avsted under Afrikas brennende sol, med dødstrette, langt yngre kardinaler, på slep - alltid besatt av viljen til å forkynne evangeliet.

Og allikevel - det perfekte menneske har etter syndefallet aldri eksistert, bortsett fra mannen fra Nasaret og hans hellige mor. Den helt perfekte og avbalanserte pave har heller aldri sittet på Petri stol. Det er en konsekvens av det menneskelige, ofte alt for menneskelige i Kirken. Også en pave har sine begrensninger og slagsider. Også deres syn og holdninger vil i en viss grad være betinget av arv, nasjonal tilhørighet, oppvekst og miljø. Erttertiden vil kunne analysere dette klarere enn vi har forutsetninger for i dag når det gjelder vår nåværende pave.

Johannes Paul II legger i sin bok stor vekt på de to studieårene i Rom - med reiser i feriene. «Jeg åpnet meg for et videre europeisk perspektiv». Jeg «fikk øynene stadig mer opp for gjensidige kompletterende syn på Vesteuropa,

Europa etter krigen, Europa med sine beundringsverdige gotiske katedraler, og på samme tid det Europa som ble truet av sekulariseringsprosessen. Jeg innså hvilken utfordring dette innebar for Kirken, som var kalt til å møte denne store fare med nye former for det pastorale arbeid og med en større åpenhet for samarbeid med lekfolket.» (Uth. av meg).

Vel, det var pavens egne ord. Vi tror ikke så helt på virkeliggjørelsen av programmet om lekfolkets emansipasjon. Det klages over at den leke manns og kvinnes stemme blir overhørt av den hvitkledde skikkelsen i Vatikanet, eller drukner i kirkelig formynderi. - Vi er heller ikke så overbevist om at han har forstått Vesteuropas sans for demokratiske tradisjoner - oppvokst som han er under to totalitære regimer, utdannet og ordinert i en autoritær kirke hvor ethvert avvik fra hierarkiets ord ville svekke nasjonens enhetlige og bastante kamp mot gudløse ideologier. Vel er Kirken intet demokrati, kan heller ikke bli det, fordi dens mandat er gitt ovenfra. Men visse demokratiske trekk ble bedre ivaretatt i det kirkelige liv i årene etter konsilet enn under vår nåværende pave. Det lider vi under.

Hans formanende og oppmuntrende ord til oss prester tar vi gledelig ad notam. Nå spør det bare om paven i det hele tatt er i stand til å fatte dybden i den prestelige identitetskrise, som har martret så mange Guds tjenere i vår opprevne tid. Selv gikk hans vei frem mot ordinasjonen noe slynget, men relativt smertefritt, oppvokst som han var i en from familie, omgitt på alle kanter av hellige kvinner og menn, vankende i et miljø som brant for kristendommen i politiske ulvetider. Her stod ikke identitetskriser i kø. - I det gjennomkatolske Polen stod det før konsilet klinkende klart for enhver geistlig hva det innebar å være prest, hvilke oppgaver han hadde, meningen

med presteyrket. De færreste satte i denne sammenheng det minste spørsmålstegn ved sølibatets «absolutte nødvendighet» - som middel mot målet.

Har vår fromme, kontemplative Overhyrde - med en slik «oppvekst» - muligheter for å forstå en ung mellom-europeisk sogneprest, som - på grunn av prestemangelen - raser av sted til syv kirker, hvor han leser messer for en lunken kirkelyd, hvor barn og ungdom glimrer med sitt fravær, for så dødstrett og ensom å stupe til sengs - uten å ha hørt et eneste anerkjennende, kontaktskapende ord. Var det bryet verd? Heroisme - blir det sagt - hører helgener til.

Pavens formaninger til sine prester om daglig bønn og meditasjon, samt studier for å være på bølgelengde med alt som rører seg i tiden, virker under slike forhold meningsløse. Kan en pave, som ikke har erfart og slitt seg gjennom slike og en rekke lignende frustrasjoner «live», forstå de mange avhoppere fra prestanden de siste tiår? Krisen starter ikke med spørsmålet «Où est la femme?», men munner gjerne ut i det.

Tross visse forbehold anbefaler jeg både *Dagsorden for det tredje årtusen* og *Gave og Mysterium* til alle som ønsker å komme på bølgelengde med pavens dyptpløyende analyse av vår tids krise, til alle som lengter etter å finne veien ut av den, og til dem som ønsker å lese noe av det skjønneste som er skrevet om prestedømmets sakrament.

Dagsorden for det tredje årtusen

St. Olav Forlag
Oslo 1997

Gåva och Mysterium

Catholica
Stockholm 1997

Om homofili: Kirken bør gå i seg selv
"Det er ikke helbredelsesforsøk homofile trenger, men respekt og integrasjon i det kristne fellesskap," skriver Øyvind Foss, dr. theol. og førsteamanuensis, i Stavanger Aftenblad.

"På hvilke premisser dette vil skje i fremtiden, vil tiden vise. Men jeg tror det er avhengig av at de kristne kirker går i seg selv og tar oppgjør med sin egen historie.

Konfrontert med de åpenbare lidelser, fra fordømmelse til isolasjon, psykiske sammenbrudd og selvmord, skulle man ganske enkelt stille spørsmålet: Hva er meningen med livet? Den gyldne regel som finnes hos Konfucius og Jesus fra Nasaret om å ta bildet av vår neste inn i vår egen person og våre egne behov, åpner veien for gjensidig likeverd og gjensidig respekt."

Europarådet: talerett for Vatikanet
Vatikanet skal ikke lenger kun ha observervator-status i Europarådet: Representanter for de 40 medlemslandene har bestemt at Vatikanet også kan være med i de 19 underutvalg under ministerkomitéen. Vatikanstaten får derved rådgivende funksjon og nyter godt av de samme rettigheter som USA og Canada.

Da den islandske forfatteren Halldór Laxness døde 9. februar i år, 95 år gammel, hadde det har vært stille rundt Islands eneste Nobelprisvinner i litteratur i mange år. Hans siste bok ble den selvbiografiske skissen «Dagar hjá munkum», som kom i 1987. Her forteller han om den korte perioden da han var troende katolikk, ble døpt og vurderte å studere teologi. På godt og vondt preget dette året ham resten av livet. Mot slutten av livet skal han ha orientert seg mot kristendommen og katolisismen igjen, og begravelsen skjedd fra den katolske kirken i Reykjavik.

For norske lesere er Laxness først og fremst kjent for romanene «Salka Valka» og «Islands klokke». Det var med den første av disse han fikk sitt gjennombrudd som forfatter. Selv regnet han den som «sluttsteinen i mitt ungdomsverk». Den kom på norsk i 1957, Den Norske Bokklubben ga den ut i 1968, og Aventura forlag ga den ut i pocketutgave på begynnelsen av 1990-tallet.

FRELSESVEIER

Fortellingen om Salka Valka ble skrevet som et filmmanus i 1928, mens Laxness oppholdt seg i California. Arbeidet med filmen stanset da filmregissøren Paul Bern begikk selvmord. I 1930 fant Laxness manuset fram igjen og omarbeidet det til en roman som kom i to bind i 1931 og 1932. I 1951 omarbeidet Laxness den til et ett bind. Denne bearbeidelsen var først og fremst av språklig karakter. I 1955 ble det laget en svensk film over «Salka

Nils-Petter Enstad - forfatter og kulturskribent - er daglig leder for Kristelig Folkepartis Studieforbund; han kjenner Island fra sin tid der som frelsesoffiser.

Valka», men den var ikke særlig vellykket.

De to delene i romanen representerer hvert sitt forsøk på å finne hva som kan være menneskehetens frelsesveier: Kristendommen eller sosialismen. Selv om klassekampen er et sentralt tema i hele romanen, kommer forfatteren fram til at verken Jesus eller Marx er løsningsen, men derimot - kanskje - kjærligheten mellom mann og kvinne.

FRELSESARMEEN

Laxness lar Frelsesarmeen representere kristendommens frelsesvei i første del av romanen. Denne delen heter «Du vinstokk, du rene....», som også er tittelen på en sang som brukes mye i det fri- og lavkirkelige Island. Den er en hyllest til Jesus Kristus som det sanne vintre, og er skrevet av skolelæreren og salmedikteren Sigurbjörn Sveinsson (1878-1950). Som ung var Sigurbjörn offiser i Frelsesarmeen, og han har i sterk grad preget sang- og musikklivet innen Armeen i Island. Av de 490 sangene i Frelsesarmeens islandske sangbok, har Sigurbjörn skrevet 22 og oversatt 79.

Men om miljøet handlingen er lagt til kalles Frelsesarmeen, er Salka Valka ikke en roman «om Frelsesarmeen».

Laxness har tatt sjansen på å beskrive et miljø han ikke vet noe om, og resultatet er blitt deretter. I den norske utgaven er dette ytterligere forsterket både ved at oversetteren John Solheim ikke har vært fortrolig med vanlig, kristen språkbruk, og ved at han har gjort noen temmelig hjelpeløse oversettelser fra islandsk av sanger som også finnes på norsk.

Tittelen er bare ett eksempel på dette: Selv om man snakker om «vinstokk» i andre sammenhenger, snakker man i kristne sammenhenger om vintreet.

HOVEDPERSONEN

Hovedperson i romanen er den unge jenta Salvør Valgerdsdóttir, et navn både moren og andre etter islandsk skikk drar sammen til Salka Valka. Denne følger vi fra hun som småjente kommer til fiskeværet Osøra ved Axlarfjord, sammen med moren Sigurlina, og til hun er en voksen, selvstendig kvinne.

Mor og datter tar inn på Frelsesarmeens gjestehjem, og samme kveld kommer Sigurlina til botsbenken og bestemmer seg for å følge Jesus. Det meste av Sigurlinas liv før hun kom til Osøra ligger i mørke, men etter morens død sier datteren at hun tror de ble jaget derfra.

Sigurlina er oppriktig i sin trang etter å følge Jesus, og ustoppelig i sin jakt på kjærligheten. Etter å ha blitt skuffet for siste gang, tar hun sitt liv ved å gå på sjøen. Salvør skal ordne begravelsen, og presten som skal holde liktalen, spør om datteren kan fortelle noe om morens kristelige dyder?

Morens omvendelse til Jesus på Frelsesarmeen synes han ikke er noe å nevne, og når Salvør nevner salmestrofen moren var glad i, den om vinstokken, blir han sint. En så fjollete sang kan verken synges eller siteres i en begravelse. Utenfor prestekontoret begynner Salka Valka trassig å synte på

Det innebærer at Vatikanets representant, mgr. Michael Courtney, kan legge frem Den Hellige Stols meninger om sosiale spørsmål, bioetikk, utdanning, medier, kultur etc. Ministerkomiteén er det organ i Europarådet som har den høyeste beslutningstakingende myndighet. De respektive underutvalg tas så å si alltid med på råd før avgjørelser fattes.

KNA

Biskop Stålsett om partnerskapsloven "Partnerskapsloven er nestekjærlig realisme," mener biskop Gunnar Stålsett ifølge "Basis", tidsskrift for hjelpepleiere og omsorgsarbeidere. "Det er en god lov fordi den gir trygghet og stabile rammer rundt et

kjærlighetsliv som ellers utfoldes under langt mindre trygge forhold og i undertrykkende former. Den er med på å gi menneskelig bekreftelse og er riktig av sosiale, kulturelle og helsemessige årsaker."

vekkelse eller klassekamp?

15

morens yndlingssang, men så må hun gi presten rett: I grunnen er det en fjollete sang.

Slik slutter første del.

KAPITALISME OG KLASSEKAMP

I andre del, «Måke heter fuglen», er det sosialismen og kollektivtanken som får prøve seg som frelsesvei for menneskene. «Salka Valka» kan egentlig leses som to versjoner av den samme liknelsen. I første del fortelles det om kristentroens kamp mot synden, i andre del om sosialismens kamp mot kapitalismen. I begge «liknelsene» representerer sjømannen Steintor «det onde». I første del som den som forfører Sigurlina, gjør henne gravid, rømmer fra henne og forårsaker hennes død, i andre del som kapitalisten som eier båter og bruk, og derfor har hele det vesle samfunnet i sin hule hånd.

I første del er frelsessoldatene det ondes motpol, med sangen om og troen

på Jesus som «den sanne vinstokk», i andre del er den unge kommunistagitator Arnaldur Björnsson «frelseren». Han får fiskerne til å stifte fagforening og streike for å knekke Steintor, men så snart Arnaldur er reist, er alt ved det gamle igjen. Til sjuende og sist er det kanskje bare kjærligheten mellom mann og kvinne som kan berge verden? Det antydes bare, og med mange spørsmålsteget etter seg. Men en nølende tro på kjærligheten er likevel det nærmeste man kom et credo fra Islands mest kjente forfatter siden Snorre Sturlason. Selv sa han: «Jeg har trodd på sju læresetninger. Virkeligheten drepte dem i samme orden som jeg trodde på dem. Jeg tror på verden med unntak for læresetningene.»

Gjennom store deler av sitt liv var han en kontroversiell forfatter. I 1930 vakte han slikt oppstuss med en diktsamling at det islandske Alltinget vedtok en uttalelse der man tok avstand fra hans «motbydelige versemakeri». Men i 1955 fikk han Nobelprisen i litteratur,

og gjorde etter manges mening Island til en litterær stormakt. Han var aktiv som forfatter i mer enn 60 år. Men etter «Dagar hjå munkum» ble han taus. Da han fylte 85 år, sa han: «Når du har skrevet 50-60 bøker i ditt liv, og mange av dem er ganske tykke også, kommer du til et punkt hvor du ikke har særlig mye mer å si.»

UNDER KATOLISISMENS STJERNE

«Salka Valka» ble Laxness' gjennombrudd som forfatter. Men allerede i 1927 vakte han oppmerksomhet med romanen «Den store vever fra Kashmir». Store deler av den ble til mens han ennå bodde i et kloster i Luxembourg i 1922/23, og han sa selv at romanen «er skrevet under katolisismens stjerne».

I 1925, kort før han brøt definitivt med kristendommen, var han igjen fem måneder i klosteret. Nå gjorde han romanen ferdig. «Mitt første klosteropphold satte sitt preg på denne romanen, og la grunnlaget for mine funderinger omkring det kristne gudsbegrepet. Mitt neste klosteropphold gjorde konturene enda klarere. Boken er i sannhet mitt første svar på de himmelske idéer. Resultatet av den dype ettertanke ble tvil,» konkluderer han i «Dagar hjå munkum».

Slik beskriver han avskjeden med sin skriftefar i klosteret: «Da jeg for siste gang tok farvel med denne kloke mannen i kappe, min gode venn og tidligere skriftefar, hilste jeg meg selv velkommen til et nytt liv. Ofte har jeg fundert på om ikke denne avskjeden var det viktigste vendepunktet i mitt liv.» Også for verdenslitteraturen var denne avskjeden et vendepunkt.

Til tap eller til berikelse? Bare en dåre vil forsøke å svare på et slikt spørsmål!

"... en nølende tro på kjærligheten er det nærmeste man kom et credo fra Islands mest kjente forfatter siden Snorre Sturlason".

Kirkenes Verdensråd 50 år

Den 22. august i år var det 50 år siden Kirkenes Verdensråd (KV) ble stiftet. I budskapet fra stiftelsesmøtet i Amsterdam i 1948 het det bl.a.: "Hvor vi søker Kristus, der finner vi hverandre. . . derfor har vi stiftet dette Kirkenes Verdensråd. Vi har den faste vilje å holde sammen." Som symbol valgte man et skip med et kors til mast og det greske ordet 'oikoumene' på seilet.

Siden 1948 har dette skipet vært ute i

mange slags vær, og til tider har kursen vært heller slingrete. Men skipet har holdt! I dag omfatter KV 300 kirker med tilsammen 400 millioner medlemmer, hvorav ca. halvparten bor på den sørlige halvkule. Den katolske kirke er som kjent ikke medlem av KV, men har siden Det 2. Vatikankonsil samarbeidet med KVs viktige Kommisjon for tro og kirkeordning, som bl.a. står bak Lima-liturgien som nesten alle kirkene har anerkjent til bruk ved felles nattverdfeiringer.

KVs betydning har vekslet i løpet av de 50 årene. Det har vært spenninger mellom ulike strømninger innen kirkene i nord og sør, mellom høykirkelige, liberale og evangelikale synspunkter. Etter kommunismens fall i øst er det fremfor alt de ortodokse kirkene som har stilt seg kritiske, og anklaget KV for en altfor "horisontal" og verdslig innstilling, og den georgiske ortodokse kirke har meldt seg ut. Ved KVs kommende møte i Harare vil de andre øst-

16

Kjærlighetserklæring til Halldor Kiljan Laxness

Den 8 februar i år døde den islandske forfatteren Halldor Kiljan Laxness, født 23. april 1902. En stor forsamling møtte opp til requiemmesse i Kristus Konungens katedral i Reykjavik. Halldor Kiljan Laxness var katolikk; han konverterte i 1923 i St. Maurice de Clervaux, Luxemburg.

Hans livsvei gikk senere i en annen retning, men den reisen fikk en slutt da han flyttet tilbake til den islandske bygden der han hadde vokst opp. Ettersom årene gikk, vendte han også tilbake til sin tro, akkurat som helten i hans roman "Det gjenvunne paradiset", som vendte hjemover og gikk i gang med å legge stenmur rundt den åkeren han hadde forlatt mange år tidligere for å dra ut i den store verden og søke sannheten.

I den del av Island der jeg ble født og vokte opp, var det få som satte pris på Halldor Kiljan Laxness. Jeg ble bibragt den oppfatning at han var en dårlig skribent, at han hatet folk på landsbygden, at han foraktet fattige mennesker, særskilt de som strevde og slet under magre forhold på våre små gårdsbruk, og at han hånet dem for å være sjaskete og tungnemme. I mine hjemtrakter var det ingen som kjøpte eller leste hans bøker.

Da jeg forlot mitt barndomshjem for å studere, kom jeg tilfeldigvis over en av denne forferdelige forfatterens bøker, *Frie menn*, og det ble begynnelsen til en ekte følelse av samhørighet med hans romanfigurer og deres verden. Jeg oppfattet Laxness' verk på en annen måte en man gjorde i mitt hjem. Jeg oppdaget at han var uendelig meget større og bedre enn noen annen romanforfatter på Island, og at han slett ikke foraktet noen, selv om han i blant kritiserte slikt som han fant klanderverdig.

Han lot sine skikkelser stå frem uten enhver forklædning, lyskasterne rettet mot seg, for å vise oss oss selv, slik vi innerst inne innsner at vi er, men vegrer oss mot å anerkjenne.

Iblant førte han oss rett inn i disse personenes hjerte, tegnet enkelhet og renhet bortenfor all forstillelse og forfengeligheit, som i det kapitlet i *Atomstasjonen* hvor Uglá trøster Gudny i hennes smerte. Jeg tror deres samtale har gitt flere enn meg tårer i øynene.

Olafur Karason i *Verdens lys* ble for meg mer enn en person i en bok. Han vokste til å

bli min venn, kanskje fordi han også kom fra landsbygden og var en bokorm.

Mange andre av Laxness' skikkelser ble også levende for meg: Salka Valka, Bjartur i *Frie menn*, hans datter Asta Sollilja - alle disse menneskene var av kjøtt og blod fordi deres skaper ikke hadde gitt dem noe å skjule sin nakenhet med når han stilte dem ansikt til ansikt med oss.

En del lesere mente at Laxness håndterte språket ille, slett ikke slik som man hadde lært i skolen; de kritiserte at han anvendte fremmede ord og mente han forvrenget fakta. Men det disse fortreffelige menneskene glemte eller ikke ville forstå, var at han skapte mesterverk, ikke faktarapporter.

Selv forklarte Laxness at en forfatter ikke respekterer andre regler enn dem som hans verk krever: Han ville, om nødvendig, anvende fremmedord såvel som dem som morsmålet aksepterte, han hadde til hensikt å berette sin historie på den måten som passet verket, og han ville ikke ble besværet med noe "skolelærernonsens". Videre: en forfatter anvender aktuelle hendelser og tilpasser dem til sitt verk slik det lyster ham.

Ømskinnede personer kunne hate Laxness når de ble rammet av hans satire, for det var ikke ofte han tok feil av målet når han siktet seg inn.

Formodentlig er alle slike sår nå leget eller glemt. Men vi beholder hans kunstverk og må studere dem og forstå dem i det lys som var da de ble skapt. En stor kunstner endrer ikke sitt verk fordi noen er misfornøyd med det; om han gjorde det, ville ingen store kunstverk bli skapt.

Da Laxness' store verk dukket opp på bokmarkedet, ett etter ett, ble de slukt av hans beundrere som utålmodig ventet på neste bok. Jeg skal ikke nedverdure noen av de bøker som er utkommet etter at Laxness' penn tørket inn, men jeg har ikke ventet på noe litterært storverk siden da. Jeg leser fortsatt hans bøker, og jeg er takknemlig over å ha fått leve da han kom med dem, takknemlig over å ha hatt mulighet til å sitte ved hans føtter og lære av ham. Det er uten tvil mange i vårt land som har gjort samme erfaring.

Fra Islands katolske kirkeblad. Torfi Olafsson var i en årrekke redaktør av det katolske kvartalskriftet Merki Krossins.)

De kristne i Kasakstan

Etter mer enn 600 år er det igjen en katolsk katedral i Alma Ata i Kasakstan. Ifølge offentlige kirkelige instanser finnes det i dag ca. 500.000 katolikker blant de 22 millioner innbyggere i den tidligere sovjetrepublikken. Titularbiskop Ioann Pawel Lenga er apostolisk administrator. Landet har, som det øvrige Sentral-Asia generelt, en rik kristen historie som fikk en brå slutt med Timur Lenks utryddelsespolitikk på slutten av det 14. århundre. Den siste katolske biskop på kasakstansk jord led forøvrig martyrdøden allerede i 1339.

Handelsvirksomheten i forbindelse med Silkeveien førte allerede i tidlig kristen tid til fremvekst av tallrike kristne menigheter i det som i dag er republikken Kasakstan, særlig i den sørlige del av landet. På 500-tallet kom det her, som ellers i Asia, til splittelser innen kristendommen; særlig sterk ble den "katolske apostoliske østkirke" (kirken i det gamle perseriket), i vesten gjerne kalt "den nestorianske kirke". Slik oppstod det nestorianske erkebispedømmet Turan og et nestoriansk bispesete. Fra det åttende århundre av ble det gresk-ortodokse "katolikat" i Tasjkent særlig viktig for den kirkelige utvikling; den lokale "katholikos" var nærmest uavhengig av patriarken i Antiokia.

I middelalderen utfoldet den katolske kirke seg i det som i dag er Kasakstan, men så kom altså Timur Lenks herjinger. Først med russernes erobring av Kasakstan fra det 18. århundre av vendte ortodoks og katolsk kristendom tilbake til Kasakstan. Dagens katolikker i Kasakstan er for det meste etterkommere av polakker, litauere, volga-tyskere og koreanere som ble deportert dit i tsartiden og under Stalin.

CHRIST IN DER GEGEWART

kirkene bl.a. ikke delta i de felles gudstjenestene. Det hører med til bildet at under kommunismen var de ortodokse kirkene ivrig med i KV, langt på vei som talerør for sine respektive regimer, men noen grasrot-økemenn har det aldri vært tale om øst. Skulle flere ortodokse kirker melde seg ut, vil det bety alvorlig svekkelse for KV som er et nødvendig og synlig instrument for kristen enhet.

CiG

Medlemsskap i kristenhetens

1. divisjon

Ordet bibeltro dukker til stadighet opp i debatter og er nærmest blitt et moteord i enkelte kretser, skriver Vårt Land-journalist Unar Vegstein. Bibeltro er blitt et honnørord, en merkelapp enkelte kristne setter på seg selv og sine meninger.

Dermed fremstår ordet som et kvalitets-

stempel: Man er ikke bare kristen, men er bibeltro i tillegg, som om det skulle være ensbetydende med medlemsskap i kristenhetens 1. divisjon. Kanskje er det ikke ment slik, men slik virker det, skriver Vegstein. Som tilføyer at det i så fall dreier seg om en rangering av menneskers kristne tro som ikke smaker godt.

Brian McNeil crv om fersk bok:

“Å leve med Kirken”

Hvert år i fastetiden inviterer Johannes Paul II en teolog til å lede en retrett i Vatikanet for paven selv og hans nærmeste medarbeidere. I 1965 falt valget på Christoph Schönborn, dominikanerpater og erkebiskop av Wien. Nå foreligger teksten til hans foredrag på norsk: *Å leve med Kirken* (St. Olav forlag, 1998). Boken fortjener mange lesere, ikke minst fordi dens forfatter er en “stjerne” innenfor den katolske kirke.

Før han ble hjelpebiskop i Wien i 1991, var Christoph Schönborn professor ved universitetet i Fribourg i Sveits og en kjent spesialist i kirkefedrenes teologi. Han fungerte som ansvarlig redaktør for Den katolske kirkes offisielle katekisme (fransk utgave 1992), som hans medbror, pater Per Bjørn Halvorsen, oversatte til norsk (St. Olav Forlag 1994).

Da Schönborn ble erkebiskop i 1995, befant den katolske kirke i Østerrike seg i en eksepsjonelt vanskelig situasjon. Schönborns erkekonserverative forgjenger, Hans Hermann Groër, var blitt beskyldt for seksuelle overgrep mot en rekke unge menn, men nektet konsekvent å svare på beskyldningene. Hans taushet fremkalte uutholdelige spenninger i kirken. (Sannheten synes å være at han ved sine tilnærmelser prøvde å binde unge mennesker til seg, og slik bygge opp en slags sekt rundt sin egen person; hans “disipler” betraktet ham som helgen.)

Schönborns utnevning var et håpets tegn for de troende. Han kan neppe betegnes som “liberal”; han suspenderte en prest som holdt gudstjeneste for homofile grupper. Han er en svært forsiktig mann; noen sukker oppgitt og kaller ham “den uforpliktende uttalelses mester”. Likevel fant han tidligere i år mot til å ta klar avstand fra Groër og hans tilhengere. Nå prøver han som “sentrums”-mann å etablere en dialogprosess innenfor kirken.

Ingen vet hva fremtiden bringer. Men det er slett ikke utenkelig at kardinal Schönborn (54) en dag overtar en stilling i Vatikanet, kanskje som leder for Troskongregasjonen etter kardinal Ratzinger (71), kanskje til og med som pave etter Johannes Paul (78).

Sette i dette perspektiv kan det være interessant å vite hva Christoph Schönborn har å si om det kristne liv i kirkens fellesskap. Han sparer ikke med utfordringer til leseren, men man merker snart at bokens midtpunkt ikke er etikken. Det er snarere slik at Schönborn hele tiden reflekterer over Guds store frelsesgjerninger både i den gamle pakt og spesielt i Jesu forsonende død. Hans appell til leseren er fast forankret i betraktningen av Herrens frelsesverk. I pakt med dette baserer han seg ikke på noen historisk-kritisk rekonstruksjon av Jesu liv. Hans utgangspunkt ligger i en meditatív tradisjon innenfor katolsk spiritualitet der man betrakter “Jesu mysterium”. Det innebærer at jeg prøver å se den enkelte beretning i evangeliet med hele frelsesverket som bakgrunn, og at jeg

går ut fra at det som evangeliene forteller, alltid har med meg å gjøre, d.v.s. med mitt forhold til Gud og til min neste. Noen av Schönborns meditasjoner kaster så nytt lys på kjente bibelske tekster.

Bokens tittel er interessant. Schönborn holdt sin retrett på italiensk, og der heter boken: “Å elske kirken.” Jeg antar at han skrev teksten på tysk, og da er bokens tittel: “Et liv for kirken.” På norsk får vi en tredje variant: “Å leve med kirken”. Også her har vi noe typisk for katolsk teologi og spiritualitet: Man elsker kirken, man kan vie sitt liv til kirken, man forsøker å leve med kirken. Måten å oppleve det kristne fellesskap på er etter min mening en av de viktigste forskjellene mellom protestantisk og katolsk kristentro. Schönborns teologiske refleksjoner kan hjelpe prostestanter til å skjønne hvorfor katolikker (og ortodokse) taler om kirken som de gjør.

Et siste punkt: Schönborn er fremdeles professor. Under denne retretten talte han i første omgang til paven og kardinalene, og da var det helt i sin orden å bruke teologisk “sjargong”. Men i bokform kan språket virke altfor abstrakt og eksotisk. Og det er synd at den norske oversetteren ikke tok seg frihet til å omskrive uttrykk som *implisitt teologi* (s. 84) eller *Paulus' pareneser* (s. 143), for ikke å snakke om kirkens *marianske* og *petrinske* dimensjoner (s. 85). Det går an å gjengi Schönborns mening uten å reprodusere slike fremmedord. Slik boken nå foreligger, frykter jeg at den ikke får alle de lesere den fortjener.

Christoph Schönborn:

Å leve med Kirken

Oversatt av Gunnar Wicklund-Hansen
St. Olav Forlag 1998

Opus Dei-institutt blir universitet

Den konservative bevegelsen *Opus Deis* utdanningsinstitutt i Roma, grunnlagt 1983, er oppgradert av paven til pavelig universitet, Romas sjette. De andre fem er: jesuitenes *Gregoriana*, bispedømmet Romas *Lateran-universitet*, *Urbana* (Kongregasjonen for folkenes evangelisering), dominikanernes *St. Thomas Aquinas* eller *Angelicum* og *salsianerordenens universitet*. I fjor hadde *Opus Dei-instituttet* 1.300 studenter fra 65 land og 149 lærere. THE TABLET

Søstrene tar farvel med Hønefoss

"En epoke er over," meldte *Ringerike Blad* i sommer: "Om et par uke forlater *St. Franciscussøstrene Hønefoss*. For godt. Søstrene *Miriam* og *Pia* skal slutte seg til søstrene i moderhuset i Bergen. De to, som er født i Nederland, har tilbrakt 50 og 40 år av sitt liv i *Vesterngaten* og kjenner et visst vemod ved avskjeden."

Søstrenes hospital i Hønefoss ble opprettet i 1935, "både for å avhjelpe et behov i

distriktet og for å styrke menigheten," skriver avisen. Hospitalet ble nedlagt i 1967, men røntgenvirksomhet fortsatte til 1980. I 1987 ble sykehuset solgt. De siste årene har søstrenes hovedoppgave vært menighetsarbeid og omsorg for kirken i Hønefoss, *St. Theresia*. "Søstrene har vært en del av Hønefoss så lenge mange av oss kan huske. Nå skal de fortsette sitt viktige arbeid i vest. Men de kommer til å savne Hønefoss. Det har vært et fint sted å bo."

18

Lars Roar Langslet: "Klosterlasse"

Den 5. mai 1622 døde den norskfødte jesuittpateren *Lars Nielsson*, kjent her hjemme som *Klosterlasse*, i Vilnius i Litauen. Og den 4. september i år avduket kong *Harald* en minneplakett i domkirken i Vilnius over denne *Pater Norvegus*, som han også ble kalt. Vi gjengir den tale som en av initiativtakerne til plaketten, mag. art. *Lars Roar Langslet*, holdt ved avdukingen.

Vi er samlet her for å minnes en av de mest legendære skikkelser i tidlig norsk historie, pater *Lars Nielsson*, også kalt *Pater Norvegus*, som ble gravlagt i denne berømte kirken i 1622.

Norvegus ble født i den lille byen *Tønsberg* i 1538. Han studerte i *Leuven* i Belgia, ble jesuitt og prest og utnevnt til professor i metafysikk og teologi. Ryktet om denne meget lærde mann med ganske uvanlige åndelige gaver og en voldsom energi, spredte seg raskt, og etter et par år ble han en nøkkelfigur i pavens forsøk på å føre det protestantiske Norden tilbake til den katolske kirke.

Han startet sin farlige misjon i *Stockholm*, men etter fire år ble han utvist av den svenske kongen. I *København* prøvde han forgjeves å omvende kongen, *Christian IV*, og ble raskt utvist fra Danmark og Norge. Han fortsatte imidlertid uforferdet å arbeide som forfatter, lærer og prest rundt om på kontinentet - i *Braunsberg*, *Roma*, *Wien*, *Praha*, *Graz*, *Krakow*, *Riga*. Han var elsket eller hatet over hele Europa som en av motreformasjonens ledende skikkelser. Han fant sitt siste hvilested her i *Vilnius* hvor han døde i 1684 i den uvanlig høye alder av 84 år. Men *Norvegus* hadde alltid vær en uvanlig mann.

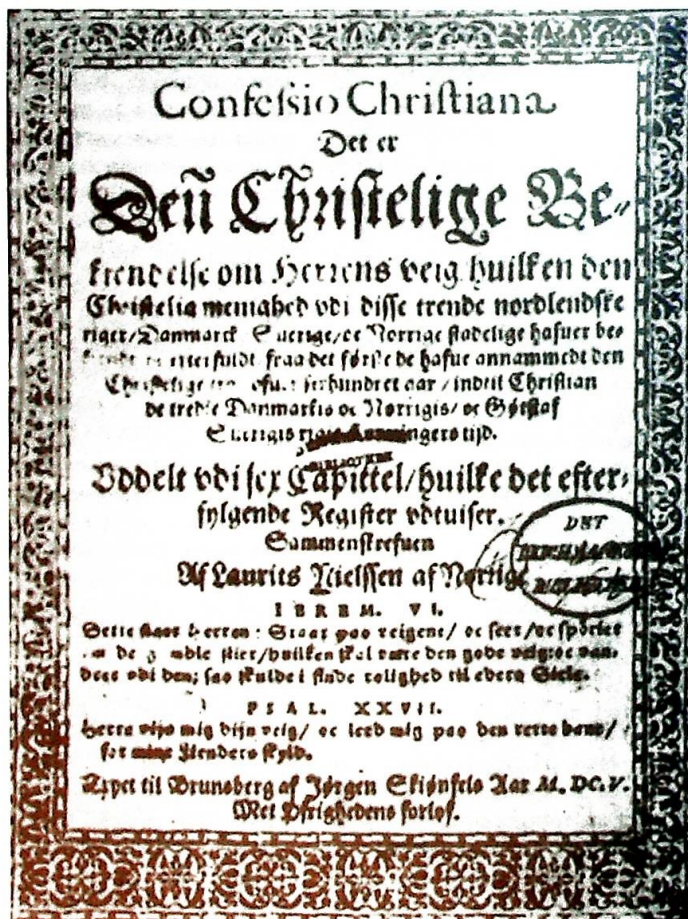
Alt dette er nå historie, og få nordmenn kjenner hans navn. Men kirkehistorikerne gjør det - og i disse dager utgis en viktig biografi over ham, skrevet av den norske historikeren *Oskar Garstein*. *Norvegus* var så avgjørende den eneste nordmann som i sin stormfylte samtid vant europeisk ry. Og han

innlå seg den fortjeneste å utgjøre et av de få personlige bindeledd mellom det gamle Litauen og Norge.

Pater *Norvegus* var alltid en optimistisk troende, men selv han ville neppe trodd det som skjer i dag: At en norsk konge avduker en minneplakett ved graven til en *Tønsberg-*

gutt som ble en lidenskapelig og kontroversiell leder på religiøse arena i 1600-tallets Europa.

Men - det skjer, og det er min ære å be Deres Majestet om å avduke minneplakett over *Norvegus*.

"*Confessio Christiana*", *Laurentius Norvegus'* store verk som utkom på latin i *Krakow* i 1604 og på dansk i *Braunsberg* i 1605. På sin reise til Danmark i 1606 hadde *Norvegus* flere eksemplarer med seg av begge utgaver, som han forærte til fremstående personligheter, ofte med håndskreven dedikasjon på tittelbladet. (Illustrasjon fra artikkelen "Klosterlasse i Norge, et stykke nordisk motreformasjon" i *Johs. S. Duins* bok "Streiftog i norsk kirkehistorie 1450 - 1880.")

R.I.P.

Vår kjære medsøster
Auxilia E. van Nerum,
f. 13/10 1914 i Hilversum,
Nederland,
døde den 21. juli 1998.

Den avdøde anbefales i de troendes forbønn.

ST. FRANCISKUS SØSTRENE

Likesom Jesus er død og oppstanden,
således skal også Gud føre til seg, med Jesus,
alle som sov inn i troen på ham,
og likesom alle dør i Adam,
således skal alle få livet tilbake i Kristus.

1 Tess 4.14. 1 Kor 15.22

19

In Memoriam Brita Paus, 1917-1998

BRITA PAUS var mor på to måter. Først og fremst som ektefelle til dr. Bernard Paus, ble hun lykkelig mor for 6 barn. 4 piker og 2 gutter, som snart utbredte Pausfamilien til en stor verdi i samfunnet vårt.

Så var hun mor til et samfunn som vi alle er glade i; den levende mor til FRANSISKUSHJELPEN.

FRANSISKUSHJELPEN var hennes store ideal og navnet Fransiskus må vi tenke litt mer over når vi taler om henne.

For «Fransiskus» er sterkt gjenomtenkt. Både hun og damene som var med henne i femtiårene (Gerta Klepper, Margrethe Wehn, Ingrid Arnesen og flere andre) var meget opptatt av en sterk tanke som favnet hele Fransiskus' liv. Hans dype respekt for medmennesket, hans store kjærighet til alle. Var det ikke slik at Fransiskus selv betraktet sitt kyss til den spedalske mann som gjennombruddet i sitt liv med Gud? Å bringe Guds kjærighet til alle var også Brita's store ideal. Hun hadde kjempet for dette ideal fra det øyeblikket hun ble medlem av Den

katolske kirke, ved å gjøre innsats for hjemløse og ensomme. Men så gjorde hun sin store oppdagelse. Fransiskus var midt iblant oss ved sine etterfølgere som betraktet det som sin hovedoppgave å føre Kristi ideal til *alle*.

Fransiskushjelpen ble ikke bygget opp som en pen demokratisk organisasjon hvor alle hadde sin rett, men som et levende ideal: Jesus hadde bragt en ild og den ilden skulle *brenne*.

Vi som er fransiskanere, har i årenes løp ofte sagt til hverandre at FRANSISKUSHJELPEN var BRITA. I de store årene hun, Brita, var på sitt høydepunkt, fungerte alt som en klokke. Det var en fryd å se hvordan alt virket. Det var ikke snakk om tilsidesettelse eller misunnelse. Alle var virkelig med; også hele Pausfamilien, når hun strødde ut sine julegaver også for de mest forkomne i samfunnet.

Familien ble virkelig involvert: Far Bernhard trådte til som tilsynslege for Fransiskushjelpen da han ble pensjonist - og trådte først ut etter mange års innsats.

På denne måten ble Brita en umåtelig glede for oss alle, både for dem som var arbeidere og for dem det ble arbeidet for!

Vår avholdte kong Olav roste Fransiskushjelpen i en juletale; Fransiskanerne tok Brita opp i sitt ordenssamfunn. Det er å håpe at mange av dem som leser disse linjer, vil gi sine krefter til Fransiskushjelpen i besøkstjenesten, i sorgtjenesten eller i sykepleien med en god tanke til Brita.

Gud gi henne den ro og lykke som hun søkte for alle mennesker!

Pater Johan C. H. Castricum ofm

Hverken læresetning eller bevis

Hvorfor talte Jesus alltid i lignelser? Hvorfor alle disse omveier, omstendigheter, omkledninger i stedet for rett og slett å si at sånn og slik er det, og at to og to er fire, og et esel et esel?

Hvorfor sier ikke Gud oss klart og rett frem hva det er han vil av oss, istedet for å la oss gjette slik at vi aldri er helt sikre på om vi har forstått rett?

Eller er Gud en fortelling med åpen slutt? Ikke en skolemester, heller ingen korporal, men snarere en livgiver som settes inn i oss, som strømmes frem i oss og lyser når hjerte og ånd bevegges - en hvirvelvind her og nå, et fremtidslys?

Kjærighetens språk er som vind og vann, det bølger gjennom deg, det er hverken læresetning eller bevis, men likefullt ikke til å ta feil av. Guds budskap haker deg inn, hekter deg av, kommer til orde i deg. Jesus, Guds ord, din bror, gir deg ordet, og du forteller uten ende om Gud.

Fra det franke tidsskriftet «Prier»

Vårt kollektive selvbedrag

“Jeg våger den påstand at folk blir syke av å ikke forstå at de skal dø!” Slik åpnet oversykepleier Marie Aakre, medlem av Verdikommisjonen, et tankevekkende innlegg i Verdibørsen (radioens P2). Aakre er en av pionerene bak en enestående sengepost i Trondheim, der man tar seg av alvorlig syke og døende.

“Vi er veldig lite flinke til å hjelpe hverandre med å trå over sperrene av angst og utrygghet,” sier Marie Aakre. “Når en familie rammes, og en i familien skal dø, da er forberedtheten så elendig at katastrofen blir unødig stor. Folk greier ikke å oppleve dette som en obligatorisk del av det å leve. Vår fremmedgjøring av døden har skapt en taushet som får oss til å leke være-glad-

leken og late som det ikke skjer, det som alle vet skjer.

Ved å arbeide på en grensestasjon mellom livet og døden har jeg forstått at det å jukse med vår egen dødelighet fratar oss muligheten til å leve helhetlig i et fellesskap. Vi mister masse kompetanse på det å leve. Vårt kollektive selvbedrag må avsløres!” konkluderer Marie Aakre.

20 Kloster- og kirkevigning i Tromsø: «Et fyrtårn for menneskene...»

«For over hundre år siden kom de første Elisabethsøstre til Nord-Norge. Med sin aktive virksomhet i sykehussektoren og i hjemmepleien realiserte de Kristi kjærlighetsbud og tjente en befolkning hvor helsevesenet trengte utbygging. I dag er det andre behov som står i forgrunnen - Karmelklosteret vil være et fyrtårn i menneskenes ofte orienteringsløse livsseilas,» sa biskop Gerhard Goebel i sin preken ved innvielsen av karmelittenes kloster og kirke i Tromsø den 23. august. Men før den høytidelige messen i en festpyntet og stappfull Allehelgens-kirke, hadde klosterets arkitekt, Kjell Lund, i en beveget tale på kirkebakken gitt uttrykk for «takknemlighet og glede over å ha fått være med» på å gi Tromsø «en impuls» den gamle ishavsbyen i rivende utvikling manglet: et karmelittkloster. «Det måtte en Pave til, en sterk priorinne og en bukett entusiastiske søstre. . . » sa Lund.

Vi gjengir arkitektens tale og biskopens preken som, hver på sin inspirerende måte, setter begivenheten i relieff.

- og endelig, den hellige Josef, Marias forlovede, den person vi alle har lettest for å identifisere oss med, og som nonnene går i forbønn til når undere skal realiseres.

For underet har jo skjedd - det står her rett foran våre øyne, som en frukt av et enestående samarbeide mellom alle som ble invitert til å delta: Offentlig administrasjon, planleggere og konsulenter, entreprenører og leverandører. Men også familie og venner fra Polen, enkeltpersoner i inn- og utland som hørte om karmelittenes initiativ og virksomhet, ønsket å bistå.

Et kloster er samtidig et hjem, en arbeidsplass og en kirke. Spennvidden mellom de verdslige og sakrale funksjoner kommer til uttrykk i den arkitektoniske komposisjon, for arkitektur er et billedspråk og kan defineres som estetisk organisasjon av den praktiske virkeligheten.

Klosteret her er satt sammen av kubiske og hvelvformede elementer som refererer til henholdsvis de verdslige og sakrale funksjonene. Det har både en innadvendt og utadvendt karakter: Det åpner seg for naturen og landskapet, for havet og himmelen, samtidig som det omslutter og skjærmer rom for meditasjon og hellige handlinger.

Vi står i dag dypt ærbødige overfor søstrenes enorme innsats for å få klosteret realisert under ledelse av den tidligere og nåværende priorinne. På vegne av oss alle som, hver i sin posisjon og profesjon, har medvirket til at dette har kunnet finne sted, ønsker jeg å uttrykke vår takknemlighet og glede over å ha fått være med. Møtet og samarbeidet med disse viljesterke begavede kvinner har frigjort noe i oss selv, slik at vi også ønsker å yte et offer for deres gjerning. Tromsø har fått ennå et innslag i sin mangfoldige vev av kulturaktiviteter som er enestående i vårt land. Og Karmelittordenens søstre har

Arkitekt Kjell Lund:

Biskop, priorinne, ærede gjester!

Tromsø er en unik by - beliggende på randen av det euroasiatiske kontinent i naturskjønne omgivelser mellom dramatiske fjell og Ishavet utenfor, i skjæringssonen mellom sommerens midnattssol og vinterdagens mørke. Århundregamle handelsforbindelser mellom øst og vest, sjøfart, fiske og foredling, kai og kraner langs fjorden, fine trehus med klassisistiske paneldetaljer i gatebildet. Og så: Det politisk fremsynte blinkskuddet til beste både for byen og landet: Bygging av flyplass og broer, regionsykehus, universitet, sosiale institusjoner og museer, Polarinstituttet, Ishavskatedralen, og nå teater, prisbelønte regionalt inspirerte boligtyper, hoteller med internasjonal standard, utallige kroer, samt gourmétr restauranter av høyeste klasse - byen som ikke kan mangle noe, og som hadde alt. Eller?

Var det enda en impuls - et potensial for noe som kunne slå rot og komplettere helheten, det kulturelle og nydelige landskapet, et fremmed frø fra en annen kultur som kunne vokse i et karrig jordsmonn, folde seg ut i blomst og sette frukter i gamle ranker?

Det måtte en Pave til, en sterk priorinne og en bukett entusiastiske søstre i Karmelittordenen for å etablere et nonnekloster i denne frodige vestskråningen her på øya, hvor Statens forsøksgård for arktisk jordbruk generøst skjenket 12 dekar tomt med grobunn for åndelige sysler, religiøs fordypelse og hellige handlinger. Nonnenes kapital var deres tro, deres realisme, Karmelittordenens århundrelange tradisjoner samt salgsverdien av en gammel ominnredet bolig i byens sentrum. Og de hadde gode hjelpere: Biskopen først og fremst, dernest kapitalsterke institusjoner i Europa med en dypt forankret forståelse for nødvendigheten av å medvirke til finansiering og realisering

Ha det!

"I det minste kunne vi strekke oss til å si 'ha det bra'," skriver forfatteren Merete Wiger. Som funderer over hvordan uttrykket 'ha det!' kan ha sneket seg inn i vårt språk. Hun har blant annet registrert at på norske kino-dukser blir "au revoir" og "auf Wiedersehen" stadig oversatt med "ha det". "For et språklig forfall!" utbryter Wiger.

"Glemt er visst både 'adjø' og 'farvel'. Adjø, som har sin opprinnelse i det franske Dieu, betyr Gud - altså sier vi 'Gud være med deg' hver gang vi sier adjø. Vakkert, ikke sant? Også 'farvel' uttrykker håp om at det må gå den andre godt. Gud være med deg, far vel på din vei, jeg ønsker deg alt godt, rommes i de to små ordene adjø og farvel - men all denne innebygde gode

meningen blir sviktet til fordel for det dumme 'ha det'.

Er vi blitt så innmari travle at vi ikke har tid til å la en aldri så liten omtanke følge de frasene som glipper ut? Hvorfor nøyer vi oss med dette bevisstløse 'ha det'?" spør Merete Wiger.

DAGSAVISEN

fått et generøst tilholdssted her i verdens nordligste kloster for sitt liv og sin tro. Fra og med i morgen kan kreftene igjen i sterkere grad konsentreres om det indre liv - men vi vet at selv under den strengeste klausur vil døren alltid være åpen for oss alle.

Takk!

Biskop Gerhard Goebel MSF:

Kjære søstre, kjære venner!

«Gud har oppslått sin bolig blant menneskene» (Åp 21, 3), «Idag er frelsen kommet til dette hus» (Luk 19, 9).

Disse ord fra dagens skriftlesning blir en realitet for oss når vi høytidelig kan innvie det første kontemplative kloster i Nord-Norge. Det var våren 1990 at

karmelittklosteret på Island var fulltallig, og at man skulle gå til en ny klostergrunnleggelse. På min anmodning kom tolv karmelittnonner til Tromsø den 8. september 1990. Det var fra begynnelsen av klart at huset som tjente som kloster, var altfor lite for den voksende klosterkommuniteten. Et nytt klosterbygg var nødvendig, og planen til det nye klosteret tok form. Med hjelp

Klosteret "Totus Tuus" med den vakre Allehelgenskirken, er tegnet av arkitekt Kjell Lund; søstrenes kor ligger i rett vinkel med kirken, til høyre for alteret. Foto: Ernst Herb

Monarkisk-abslutt ufeilbarlighet?

For tiden hersker en "ekstrem tolkning" av Det første Vatikankonsil; det innebærer at den pavelige ufeilbarlighet tolkes ensidig monarkisk-absolutt, uten å sette den i sammenheng med kirkens troskonsens. Det mener dogmatikeren og jesuittpateren Medard Kehl i anledning sommerens pavelige skriv om den kirkelige troskapsed. Han mener at biskopene "de facto" sjaltes ut.

Kehl, som vanligvis hører til de tilbakeholdne når det gjelder kirke- og teologipolitiske stridigheter, mener Roma ikke tar hensyn til den "reintegrasjon" av pave og kirke som f.eks. den moderate teolog Hans Urs von Balthasar alltid krevet, og som Det 2. Vatikankonsil søkte å legge opp til. Sommerens pavelige ytringer tar tydeligvis sikte på å bane veien for å erklære forbudet mot kvinnelige prester som et dogme, mener Kehl.

CiG

Vatikanet om "Humanae vitae": et profetisk dokument

I sommer var det 30 år siden encyklikaen "Humanae vitae" bekreftet den katolske kirkes nei til kunstig prevensjon: Pave Paul VI gikk mot rådgivningskommisjonens store flertall som anbefalte endring av kirkens holdning. Både i og utenfor kirken er encyklikaen blitt møtt med både anerkjennelse og kritikk. I en artikkel nylig i L'Osservatore Romano kritiserer formannen for det pavelige familieråd, kardinal Alfonso Lopez

22

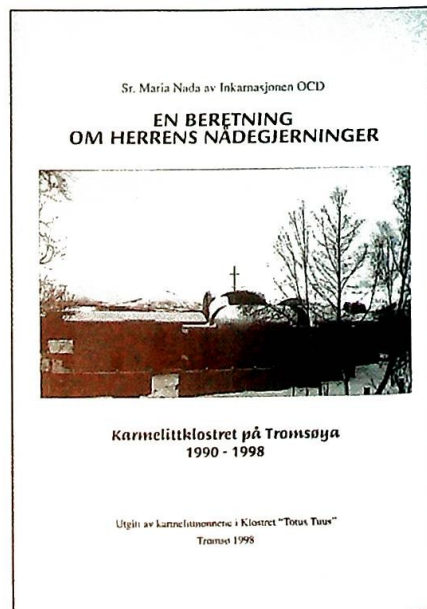
Karmelittmonnene samlet bak i koret. Bildet er fra heftet "En beretning om Herrens nådegjerninger. Karmelittklosteret på Tromsøya 1990 - 1998", skrevet av sr. Maria Nada av Inkarnasjonen OCD.

ingsløse livsseilas. Nonnene vil med sitt liv efter de evangeliske råd leve det i tråd med evangeliet og dermed realisere det kristne budskap i sine liv. Et gammelt latinsk ordtak lyder: «Verba docent - exempla trahunt» - ord virker belærende, men det er handlingene, eksempler, som river med. Selv om klosteret er blitt flott i sin beliggenhet og arkitektur, så er søstrenes livsstil dog meget enkel. Den er i sannhet en alternativ livsstil i vårt ofte overdådige forbrukersamfunn. Søstrenes hovedoppgave er egentlig de kristne menneskers hovedoppgave, nemlig «laus Deo» (Guds lovprisning), realisert i bønnen. Ved tidebønner og personlig meditasjon som følger deres dagsløp og dekker en stor del av den, bærer de frem gudslovprisning som vi ofte glemmer eller ikke finner tid til. Stedfortredende for oss alle ber de for verden og for våre store og små anliggender og bærer dem frem for Gud. Og selv om klosteret nå vil bli mere lukket, så vil fortsatt enkeltmennesker og grupper kunne komme til klosteret for å snakke

fra Tromsø kommune ble en kloster-tomt funnet og kjøpt. Men ennå manglet midlene til å kunne sette et byggeprosjekt i gang. Takket være storhjertet hjelp fra den katolske kirken i Tyskland - særlig fra Bonifatiuswerk der deutschen Katholiken og fra Ansgars-Werkene - samt gaver fra mange enkeltpersoner i inn- og utland, kunne klosterbyggingen settes i gang. Den 5. august 1995 flyttet søstrene inn i det nye klosteret som ikke var store mer enn et råbygg. Klosterkirken manglet, bortsett fra søstrenes kor og alterrommet. Med hjelp fra bispedømmene Köln og München kunne klosterkirken realiseres. Kardinal Meisner fra Köln ville gjerne vært til stede i dag, men han må forestå feiringen av 750-års domjubileet i Köln.

Mange mennesker har spurt: Hvorfor

et kontemplativt kloster her i Tromsø? Mitt svar er at et slikt kloster hører med til totalrealiseringen av Kirkens religiøse liv. For det andre var det blitt færre søstre i Nord-Norge, vårt kirke-distrikt. For over hunder år siden kom de første Elisabethsøstre til Nord-Norge. Med sin aktive virksomhet på sykehussektoren og i hjemmepleien realiserte de Kristi kjærlighetsbud og tjente en befolkning hvor helsevesenet trengte større utbygging. I dag er det andre behov som her hos oss står i forgrunnen. Hvis Norge fortsatt vil være en kristen nasjon, så trenger det å besinne seg på sine kristne røtter. Her vil karmelittklosteret være et tegn på «det nye Jerusalem, kommet ned fra himmelen» (Åp 21, 2) som det het i dagens lesning. Klosteret vil være et fyrtårn for menneskenes ofte orienter-

Trujillo, den reaksjonen rundskrivelsen fikk i vide kretser. Offentligheten var ikke blitt godt nok informert, deler av innholdet forekom folk tåkete, men ved oppmerksom lesning letter tåken, skriver kardinalen. Som sier at i store deler av verden høres røster som sier mangt kunne vært unngått om man den gang hadde lyttet til paven.

Dagens forvirring og banalisering omkring seksualiteten henger sammen med at man betrakter den som noe som bare skal nyttes uten at man behøver å vise ansvar.

Den tendensen var det pave Paul VI ville motarbeide ved hjelp av *Humanae vitae*, som appellerer til ansvarlig kjærlighet, understreker kardinal Trujillo. Han opplyste at man arbeider med en skrivelse som sammen med *Humanae vitae* og den veiledning Familierådet sendte ut i fjor, er tenkt som en veiledning for skriftefedre. Fjorårets veiledning ble av mange tolket som en forsiktig oppmykning av Vatikanets holdning til kunstig prevensjon.

KNA

En funksjonshemmet kirke

“En kirke som døper mennesker inn i sin sammenheng, men som ikke ser seg i stand til å møte disse menneskene fordi de har funksjonshemninger, er selv en funksjonshemmet kirke,” sier Morten Svendsen, intergreringsprest i Oslo bispedømme, til bladet *Budbringeren*, som utgis av Frikirken. “Eller for å si det enda sterkere: Den er en funksjonshindrende kirke.”

med søstrene og få del i deres gudserfaring, og for å delta i søstrenes feiring av sin gudstjeneste.

Vårt religiøse liv er aldri en enkeltkjempers liv. Som Guds barn er vi ved dåpen satt inn i et fellesskap. I trosbekjennelsen kaller vi det for de helliges samfunn eller Kirken. Kirken er også et slags skjebnefellesskap. Når ett lem lider, lider alle, når ett lem trives, så er det til gagn for alle. Søstrenes liv er dermed også en tjeneste for Kirken, en tjeneste for Guds folk. Vi alle nyter til syvende og sist godt av søstrenes liv og forbønn. Slik som noen sa det til meg: Det er godt å se søstrene i kapellet når jeg går på jobb om morgenen. Det kontemplative klosterliv er en viktig side av Kirkens liv. Vi husker søskenparet Marta og Maria fra evangeliene; begge tjeneste er viktig i Kirken. Maria satt ved Herrens føtter og lyttet til hans ord, men Marta var travelt opptatt med alt som skulle stelles i stand. Noen vil med Marta innvende: «Herre, bryr du deg ikke om at min søster lar meg gjøre alt arbeidet alene? Si at hun skal hjelpe meg.» (Luk 10, 40) Men Herren svarte henne: «Marta! Marta! Du gjør deg strev og uro med mange ting, men étt er nødvendig. Maria har valgt den gode del, og den skal ikke tas fra henne.» (V. 41f) Karmelittnonnene vil med Maria ta vare på den gode del. De vil gjøre det klart for oss travle mennesker at «étt er nødvendig». Og at vi ikke glemmer det éne nødvendige.

Etableringen av karmelklosteret er det største som har skjedd for Kirken i Nord-Norge, kanskje for Kirken i Norge, de siste 50 år. For Kirken har ved dette klosteret fått en dimensjon som den inntil nå har manglet. Samtidig er det óg en utfordring til karmelittnonnene som er kommet til et nytt land, til en ny kultur. De skal realisere, ja inkarnere sitt kall, i en ny omgivelse og under andre forhold enn noe karmelittkloster hittil har levd un-

der. Her trengs det en åpenhet fra søstrene som samtidig respekterer ordrenes gode tradisjoner. Karmelittsøstrene skal imidlertid vite at skulle de først komme til fremmed jordsmonn, kunne de ikke kommet til et bedre sted enn Tromsø og Nord-Norge, for menneskene her er raise i sin holdning til medmennesker og ydmyke i sin gudstro som ofte først gir seg uttrykk i den ytterste farens stund.

Klostrene har gjennom hele kirkehistorien vært kulturbærere - både på det profane og det religiøse området. Her vil nonnene nok føre den gamle tradisjonen videre. Deres koralsang hører nok til det beste vi har her i landet, og fremstillingen av paramenter ligger på et høyt nivå - det bærer bispe- og presteklærne som brukes i dag bud om. Men det avgjørende er at nonnene ved den personlige Kristus-etterfølgelsen i dagliglivet åpner seg for Frelserens

nåde og realiserer det som Kirken skal realisere - nemlig å være et tegn og redskap for menneskenes forbindelse med Gud (jfr. *Lumen Gentium* 1). Ordene fra profeten Elia (fra 1. Kongebok 19, 10a) er karmelittenes valgspåk: «Jeg har vist brennende iver for Herren, Allhærers Gud». Når litt av denne iveren smitter over på våre menigheter og alle mennesker av god vilje, vil nonnens misjon bære frukt.

Tromsø har fått sitt første kloster. Nonnens liv viser oss at menneskets væren og livsplass er mye viktigere enn det materialistiske og sosiale ståsted. Hadde vi innsett dette, ville livet for mange vært mer fredfullt. Mennesket har sin verdi i dét det er, og ikke i dét det eier eller produserer. Med klosteret har vi fått en vedvarende orienteringshjelp for vårt liv. Spørsmålet er om vi ser det og tar imot den gaven Gud har gitt oss. ●

Stokkrosene trives langs sydveggen i en av klosterets to fløyer; i bakgrunnen glassgangen som forbinder fløyene, bak den skimtes klosterkirkens kuppel.

Ingen har holdt ut så lenge!

“Skal vi si at den engelske humor har vært en stor styrke for meg. Jeg har ikke sans for en Gud som ikke har sans for humor,” sier Alan Littlewood. Engelsk gentleman og katolsk sogneprest med dobbeltjubileum i år. Han har fylt 60 år og har vært sogneprest i Arendal i 25 av dem, skriver Aftenpostens Bjørn Brøymer.

“Det er ingen prest som har holdt ut så lenge som jeg her. Så jeg skulle kanskje ha fortjent Pavens gullmedalje. På den annen

side; jeg trives i Arendal. Jeg har hele fylket som prestegjeld, bortsett fra Lillesand og Øvre Setesdal (-) En av ulempene ved å være 25 år på samme sted, er at alle kan mine prekenene utenat. Men en av fordelene er at jeg har utrolig mange kontakter,” sier Littlewood. Som på spørsmål om det er “OK å være innvandrert?” svarer at “det kommer litt an på hva slags innvandrert man er.” Om pastoren er engelsk nordmann, undrer journalist Brøymer. “Ja, iallfall engelskmann,” svarer pastoren. Som for-

teller at han måtte holde sin første preken på norsk etter bare to måneder i landet, at han måtte “lære norsk på nytt” da han flyttet til Bergen. “Jeg forstod ikke hva de gikk rundt og sa. Men senere lærte jeg ganske godt (-) Så kom jeg til Haugesund, og der hadde jeg en god del av Hardangerfjorden også. De sa til meg at hvis jeg hadde vært nordmann, måtte jeg ha lest messen på nynorsk. Jeg slapp med Fadervår på nynorsk,” forteller Littlewood.

24 Omkring et pavebrev: Teknisk justering eller tilstramming?

Et apostoliske brev fra pave Johannes Paul II og en ledsagende kommentar signert kardinal Ratzinger, Troskongregasjonens prefekt, førte til medieoppmerksomhet i sommer - her hjemme av til dels usaklig art. Reaksjonen fra katolske teologer spenner fra “kun kodifisering av gjeldende praksis” til “får dette gjennomslag, betyr det død for den teologiske forskning”. Hva står det egentlig i dokumentene, og hvor betydningsfulle er de? Og hvor vektige er kommentatorenes argumenter?

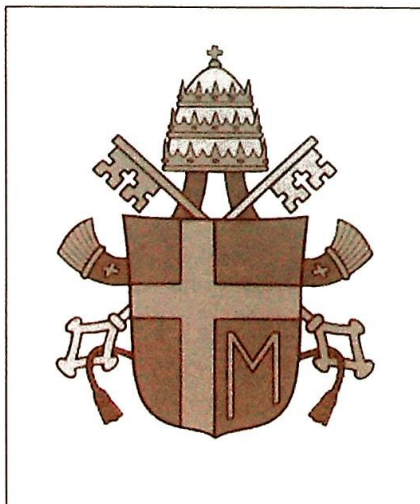
Først et par ord om språk og stil: Dokumentene er, som romerske dokumenter flest, ikke enkle, og denne gangen berører de attpåtil kirkeretten, *Codex Iuris Canonici*. Fristende derfor med forenklingene parafraiser; her vil dog originaltekstene (i egen oversettelse fra engelske og tyske kilder) foretrekkes - for dokumentasjonens skyld, men også fordi stil og ordvalg alltid er en del av selve budskapet.

Pavens brev

Ad tuendam fidem (Til troens forsvar) ble offentliggjort 30. juni og er et apostolisk brev utsendt *motu proprio*, det vil si på pavens eget initiativ. (Et brev av den art er, ifølge Katolsk Minileksikon, rangert som nr. 7 på den liste over pavelige uttalelser “viktighet” som finnes i den apostoliske konstitusjon *Regimini ecclesiae universalis*.) Paven skriver innledningsvis: “For å forsvare den katolske tro mot feiltagelser som har dukket opp hos enkelte kristne, særlig blant dem som vier seg til studiet av den hellige teologi, synes det oss, som har den særlige oppgave å bevare og styrke troen (cf. Luk 22,32), høyst påkrevet å tilføye normer til gjeldende Kirkerett og til Kodeks for de østlige kirker, normer som klart fastslår plikten til å holde fast

ved de sannheter kirkens læreemбеде har fremsatt, og som etablerer kanoniske straffereaksjoner i den forbindelse.”

Pavens utgangspunkt er den “trosbekjennelse” og “lojalitetsed” Vatikanet innførte i 1989 for alle kirkens embedsinnehavere: Tre avsnitt ble heftet på den nikenske trosbekjennelse. Avsnitt 1 gjelder troen på alt det som står i Guds ord og som er guddommelig åpenbart. Avsnitt 2 gjelder den tros- og morallære kirken har formulert som definitiv. Og avsnitt 3 gjelder troskap overfor andre læresetninger formulert av paven eller biskopene i egenskap av

kirkens lærere, også når disse læresetningene ikke presenteres som endelige og definitive. Den nye kirkeretten fra 1983 inneholdt anvisninger om evt. straffetiltak for manglende tilslutning til de trossannheter paragrafene 1 og 3 omfatter, men sa intet om trossannheter som faller inn under avsnitt 2. Det er denne lakune det ferske “*motu proprio*” skal fylle.

Paven fremholder at avsnitt 2, som forplikter til “aksept og overholdelse av alt det kirken fremsetter definitivt innen tros- og morallæren”, er “meget viktig fordi det dreier seg om sannheter som med nødvendighet henger sammen med den guddommelige åpenbaring”. Hans “*motu proprio*” understreker derfor enhver embedsbærers plikt til lydighet overfor slike læresetninger, og foreskriver tilføyelser til kirkeretten om evt. straffereaksjoner ved dissens.

Rent teknisk innebærer *Ad tuendam fidem* altså at paven føyer til noen utfyllende avsnitt i gjeldende kirkerett. Men hvilken betydning har de, eller kan de tenkes å få? Før vi ser på det, et kort referat av Troskongregasjonens forklarende kommentar til pavens brev.

Kardinal Ratzingers kommentar

I kommentaren, offentliggjort samme dag som pavens brev, tar kardinal Ratzinger, prefekt for Troskongregasjonen, og erkebiskop Tarcisio Bertone, også for seg de nevnte tre tilføyde avsnitt i embedseden fra 1989. Og de fastslår at enhver som “benekter en læresetning som kirken har erklært som definitiv, om enn ikke som ufeilbarlig, vil befinne seg i en situasjon som innebærer avvisning av en katolsk trossannhet, og vil følgelig ikke lenger være i fullt fellesskap med kirken”. De understreker videre at “dersom det i et læreanliggende ikke foreligger en endelig dom i form av en høytidelig proklamerings, og det dreier seg om en

Luftetur for biskopens mitra

Biskopen av Segorbe-Castellón i Spania, Juan Antonio Reig Pla, feiret det lokale fotballags seier på sin spesielle måte. Han hadde nemlig lovet at dersom Villareal sparket seg frem til første divisjon, ville han kaste sin mitra i været. Laget greide første-divisjon, og biskopen holdt sitt løfte: Med fotballsupportere og fotografer på plass i San Pascual Bailón-kapellet kastet han sin mitra i været, forteller The Tablet i sin noe uhyøydelige spalte "The Notebook".

I disse nedgangstider . . .

“Spør dere selv - har dere det ikke bedre nå enn for to tusen år siden?”

25

lære som hører inn under trosarven, forkynnes av det ordinære og universelle læreembedet, som nødvendigvis inkluderer paven, så er slike læresetninger å anse for å være fremsatt som ufeilbarlige”.

Kommentaren inneholder eksempler på læreanliggende som hører inn under de tre troskategorier embedsedene opererer med. Og det er disse eksemplene som har fått mange, leg og lærd, til å reagere. Troskongregasjonen sier nemlig at til de “definitive” trossannheter som hører inn under troskapsedens avsnitt 2 (og som altså skal ha samme forbindtlighet for katolikker som direkte åpenbarte trossannheter), hører “bl.a. læren om at prestedtjenesten er forbeholdt menn, forbudet mot eutanasi, den absolute fordømmelse av prostitusjon og hor og pave Leo XIII's ord i det apostolisk brev *Apostolicae curae* om at prestevigselen i den anglikanske kirke er ‘absolutt uten enhver validitet’.” Det utelukkes ikke at trossannheter av denne art med tiden kan bli erklært for ufeilbarlige. Og det understrekes at korrekt forståelse av de tre tilføyde avsnitt i “trosbekjennelsen” er høyst påkrevet “slik at disse avsnittenes autentiske mening, utformet av kirkens læreembede, blir rett forstått, mottatt og fastholdt på det indre plan”.

Så langt Troskongregasjonens kommentar, som i første rekke retter seg til kirkens biskoper som troens forsvarere. I et separat brev til biskopene skriver kardinal Ratzinger at “visse teologer har satt spørsmålsteget ved ordlyden i embedsedene og ved dens innhold”, og det er bakgrunnen for Troskongregasjonens klargjørende kommentar.

Representative reaksjoner fra ulike hold

Pavens “*motu proprio*” er en påminnelse om at det å være katolikk innebærer å tro det den katolske kirke lærer,

Pavebrev om bispekonferansene

Ingen annen pave i vårt århundre har innehatt sitt embede så lenge som pave *Johannes Paul II*. Ingen har publisert så mye som ham, og i sommer kom det tre “apostoliske brev” på rad i løpet av litt over tre uker: *Ad tuendam fidem* (Om troens forsvar), *Dies domini* (Herrens dag) og *Apostolos Suos* (Hans apostler). Det siste gjelder biskopenes autoritet: den enkelte biskops autoritet innen sin bispekonferanse, forholdet mellom bispekonferansene og den Hellige Stol, og den læreautoritet som evt. tilkommer bispekonferansene. Brevet er et noe sent svar på særsynoden for biskoper i 1985, som tok opp disse tingene. En spørreunde blant biskopene i 1988 hører også med til forhistorien.

Apostolos suos er et lengre dokument med nesten hundre henvisninger: til Det nye testamentet, Det 2. Vatikanosil og Kirkeretten. Det sentrale innholdet i *Apostolos suos* er i korthet: Læremessige erklæringer må alltid være i overensstemmelse med paven og ha tilslutning fra alle den lokale bispekonferanses medlemmer. Ved trefjerdedels flertall kreves Romas godkjennelse. Innsigelser fra én biskop er tilstrekkelig til at en sak kan kreves oversendt til Roma og pavens avgjørelse. Omstridte saker skal avgjøres av Roma: “Bare paven som hode for bispekollegiet kan som enkeltperson utøve den øverste makt over kirken”, heter det i brevet. Grupper av biskoper, som f. eks. komitéer, råd og utvalg, har ifølge dokumentet “ingen autoritet til å utøve autentisk læremyndighet, hverken i eget navn eller i bispekonferansens navn”. Dette avsnittet tør være rettet til de bispekonferanser som har egne læreutvalg, som f. eks. USA.

Bestemmelsene i *Apostolos suos* “gjelder som lov for hele kirken”, og kan ikke endres av den enkelte biskop eller bispekonferanse, understreket erkebiskop *Julian Herranz*, president for Det pavelige råd for tolkning av læremessige tekster, ved offentliggjørelsen. Det har lenge vært diskusjon om bispekonferansene i tillegg til forvaltningsmessige og sjelesørgeriske oppgaver også kan ha læremessig autoritet, i tråd med tidligere tiders regionale synoder eller konsiler. De nye bestemmelsene kan vanskelig tolkes som annet enn en tilstrømming overfor bispekonferansene, mener en rekke kommentatorer. Under en pressekonferanse sa kardinal Ratzinger, Troskongregasjonens prefekt, at en rekke spørsmål angående bispekonferansene fremdeles er uløst.

RM/Catholic Herald

sa erkebiskop Bertone i et intervju med den italienske katolske avisen “*Avvenire*”. “Brevet berører selvsagt teologene, men hensikten er ikke å begrense deres frihet til å forske. Ingen har til hensikt å bremse for diskusjon og dialog,” understreket Bertone.

Den tyske presten og moralteologen Volker Eid, professor ved det katolske teologiske fakultet ved universitetet i Bamberg, ser annerledes på saken, i et intervju med ukeavisen *Rheinischer Merkur*: “Det ser ut til at Roma vil bruke embedsedene til å binde teologene slik at deres rolle kun blir å godta alt det læreembedet uttaler, uten å skille

mellom hvilken grad av forbindtlighet det dreier seg om ved det enkelte trosutsagn.” Hvis så er tilfelle, står teologien i fare for å bli en “dirigert vitenskap, uten frirom for eksperimentell tenkning, men vitenskapen kan kun bestå når den ikke belegges med tenke- og diskusjonsforbud,” sa Eid. Vatikanet betrakter “den diskuterte teologi som en fare og forsøker å hindre den”. Mange tyske teologer reagerer som professor Eid. Man er på vei til å gjøre troskapseden til en slags “blankosjekk”, sier dogmatikeren og Ratzinger-eleven Wolfgang Beinert. Og den anerkjente fundamentalteologen Hans Waldenfels

Westminster Abbey ærer katolske martyrer

Blant de ti nye statuene som har fått sin plass på vestfronten av Londons Westminster Abbey, er to katolske martyrer: den helige Maximilian Kolbe og erkebiskop Romero. Blant de to figurene er også prins Philips grandtante, storhertuginne Elisabeth Feodorovna av Russland, som ble

myrdet av bolsjevikene i 1918, og borgerrettsforkjemperen Martin Luther King, som ble drept i Memphis i 1969.

De ble valgt for å representere forfølgelse på ulike områder i det 20. århundre. Pater Kolbe ga sitt liv for å redde en annens liv i konsentrasjonsleiren Auschwitz i 1942; mannen han reddet var til stede i Peterskirken ved Kolbes helgenkåring i 1982. Erkebiskop Romero, som gikk hårdt ut mot

den politiske volden i sitt hjemland El Salvador og støttet de svake i samfunnet, ble skutt ned og drept i 1980 mens han feiret messen. I et intervju to uker før sin død sa Romero, som var truet på livet, at han ikke hadde gjort seg fortjent til å bli martyr, "men hvis Gud godtar mitt liv som offer, måtte da mitt blod bli et frihetens frø og et håpets tegn."

CATHOLIC HERALD

26

frykter at diskusjonen omkring dagens viktige teologiske spørsmål vil avta og "frykten" spre seg.

Pavens "motu proprio" kommer ikke som noen overraskelse, er reaksjonen på mange hold, bl.a. hos en gruppe amerikanske kirkeretts eksperter som det amerikanske katolske nyhetsbyrået CNS kontaktet. De nye bestemmelsene kodifiserer langt på vei det som har vært Romas praksis overfor teologisk avvik, nemlig ulike former for straffereasjoner. "Den egentlige overraskelsen kom for ni år siden da Troskongregasjonen fremla den nye embedseden med de tre nye avsnitt heftet på den tradisjonelle nikeniske trosbekjennelse," sier msgr. Frederick McManus, emeritert kirkerettsprofessor ved Catholic University of America, og minner om oppstyret dengang.

Den kjente teologen og jesuittpateren Avery Dulles derimot kaller pavens brev "en meget moderat måte å takle tingene på". Når det gjelder Troskongregasjonens gradering av trossannheter, mener Dulles at "nei til ordinasjon av kvinner" burde oppgraderes fra embeds-edens avsnitt 2 til embeds-edens avsnitt 1, hvor man finner de åpenbarte trossannheter.

Richard McBrien, teologiprofessor ved det kjente katolske University of Notre Dame, noterer i The Tablet at Troskongregasjonens kommentar "går langt ut over pavens apostoliske brev": Den utvider begrepet "teologisk dissens" til å omfatte ikke bare innsigelser mot "ufeilbarlige" trosutsagn, men også forbehold og dissens i forhold til "definitive, men ikke-ufeilbarlige" utsagn, skriver McBrien. Som mener Troskongregasjonen beflitter seg på å "viske ut det tradisjonelle teologiske skillet mellom ufeilbarlige og ikke-ufeilbarlige læreutsagn ved hjelp av en 'kreativ' bruk av adjektivet 'ufeilbarlig'."

Den ærverdige institusjonen Vatikanet ser ut til å "lære lite av sin egen his-

torie", skriver Michael Walsh, bibliotekar ved det katolske Heythrop College ved London University, i samme nr. av The Tablet. Og minner om at hverken Skriften eller konsiltekster "gir noen hjemmel for at kunnskap om sannheten er et enkelt individs særett, uansett hvor fremtredende dette individ måtte være. Enda mindre tilkommer denne særrett et vatikansk 'dikasteri'. Ufeilbarlighet er noe som tilkommer pavedømmet under visse, definerte omstendigheter, men grunnleggende sett er det en attributt ved Kirken, som må søke sannheten gjennom fri vitenskapelig forskning og debatt," skriver Walsh. Og minner om at "ethvert forsøk på å hindre fri debatt er dømt til å mislykkes, slik encyklikken *Humanae vitae* (1968) mislyktes med å få slutt på bruk av prevensjon på katolsk mark. Resultatet vil kun bli ytteligere undergravning av dagens kirkelige autoritet."

En ting er at paven, med rette, forventer lojalitet fra katolske teologer og professorer, og at de tror på de kristne grunnsannheter, noe annet er å ville bruke lovparagrafer for å få slutt på diskusjon omkring dagens hete teologiske stridsspørsmål, sier Peter Hünermann, emeritert dogmatikk-professor og ærespresident i Den europeiske teologforening. Også andre teologer undrer om det er klokt å ville forsvare troen ved hjelp av lovparagrafer og trussel om straff. Richard McBrien minner om pave Johannes XXIIIs åpningstale til Det 2. Vatikankonsil i oktober 1962: Mens kirken i tidligere tider fordømte villfarelser "meget hårdt", foretrekker den nå å bruke "nåde og ikke streng straff som medisin", sa pave Johannes, og den vil heller søke å bevise sine læresetningers gyldighet enn påtvinge dem under trussel om "rettferdig straff".

UKJ

Den endelige rehabilitering:

Kroatias kardinal Stepinac (1898-1960) saligkåres

Den 3. juli erklærte Vatikanet at den tidligere erkebiskopen av Zagreb, kardinal Alojzije Stepinac, heretter skal regnes blant kirkens martyrer. Og når pave Johannes Paull II i dagene 2. til 4. oktober besøker Kroatia, står saligkåringen av erkebiskopen i sentrum. Den finner sted i valfartstedet Marija Bistrica og har politiske dimensjoner: Kardinal Stepinac døde i 1960 i byen Krasic hvor han i lengre tid hadde vært forvist av Jugoslavias kommunistregime. Han ble fengslet etter annen verdenskrig av kommunistene, anklaget for å ha samarbeidet med tyskerne og Ante Pavelic regjering. For serberne er Stepinac en forræder, mens kroatisk katolikker regner ham som en helt på grunn av hans motstand etter krigen mot kommunistenes forsøk på å undertrykke katolsk tro i Kroatia.

Stepinac stilte seg i utgangspunktet heller positivt til Pavelic-regimet fordi det i første omgang førte til noe lettere kår for den katolske kirke. Men da han så det regjerende Ustasja-partiets grusomheter overfor serbere, jøder og sigøynere - forfølgelser som bl.a. førte til masseoverganger til den katolske kirke - var konflikten med regimet ikke til å unngå. Stepinac hadde i den forbindelse gitt sine prester beskjed om å holde seg strengt til kirkerettens bestemmelser. Men da han i 1942 protesterte offentlig mot grusomhetene, var konflikt med regimet ikke til å unngå, og han ble *persona non grata* i Kroatia. Stepinacs dagboksnotater og annen dokumentasjon bekrefter at han bidro til å redde liv og tok til orde mot Pavelic-regimets ugjerninger.

I 1946 arresterte kommunistene kardinal Stepinac og dømte ham til 16 års tvangsarbeid for angivelig kollaborasjon med diktatoren Pavelic og for "tvangskatolisering av serbere". Titos nære rådgiver Milovan Djilas gir i 3. bind av sine

Nei til homoseksuell praksis

"Det er slett ikke slik at Den norske kirke er sær og i utakt med verdens kirker fordi den sier nei til homoseksuell praksis og ikke vil ha praktiserende homofile i stillinger som krever ordinasjon. Tvert imot er den anglikanske kirkes kontante nei til homofili typisk for verdens store kirker," skriver Vårt Land-redaktør Jon Magne Lund i kjølvannet av Lambeth-konferansen som hvert tiende år samler anglikanere fra hele verden.

Om sølibatet

"Den tradisjonelle begrunnelsen for sølibatet er at man fullt og helt skal stå til disposisjon for Gud," sier fransiskanerpater Ronald Hølscher. "Jeg liker bedre den begrunnelsen om sier at sølibatet betyr å favne hele verden uten å beholde ett menneske for seg selv. Når man gifter seg, blir man isolert. Man låser døren og setter alarmen på."

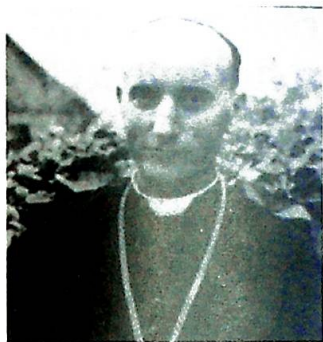
OSLOPOSTEN

En troende ikke-kristen

"Skaperverket overgår alt vi kan erkjenne," sier filosofi-professor Arne Næss. "Jeg kaller meg en troende ikke-kristen. Men vi går sammen om så mye i dag, kristne og ikke-kristne."

Jeg er imponert over dagens teologi. Vi må være ydmyke overfor Bibelen, men vi må få anledning til å tolke den på en måte som gir gjenklang i vår sjel."

KRIGSROPET

memoarer viktige opplysninger om prosessen mot Stepinac: "Det var særlig hans holdning under krigen Stepinac ble anklaget for, men den egentlige bakgrunnen for rettssaken var hans opposisjonelle virksomhet etter krigen. Allerede den gang lot dette faktum seg ikke skjule - det gikk nemlig hele 15 måneder fra krigsslutt til Stepinac ble arrestert." Djilas nevner videre Stepinacs "faste og verdige" holdning under rettssaken.

Frem til 1951 satt Stepinac i fengsel, da ble straffen endret til forvisning til den lille byen Krasic - grunnen var vedvarende protester fra den vestlige verden. I 1952 utnevnte paven Stepinac til kardinal, men han fikk aldri lov å reise til Roma for å motta tegnet på sin verdighet. Etter hans død i 1960 skulle det tøffe forhandlinger med Tito-regimet til før det ble gitt tillatelse til å begrave erkebiskopen i Zagrebs domkirke.

En som har særlig grunn til glede seg over Stepinacs saligkåring, er Franjo Kuharic, "gammel-erkebiskopen" av Zagreb: Helt siden Stepinacs død i 1960 arbeidet han modig og utrettelig for å få kommunistene til å rehabilitere den domfelte erkebiskop og kardinal. Nå setter saligkåringen et endelig punktum for det erkebiskop Kuharic kaller "femti år med hat-og-løgn-propaganda mot Stepanic".

Kilde: Rheinischer Merkur

Søster Magna Höckelmann in memoriam

f. 02.12.06 i Recklinghausen, Tyskland

d. 30.06.98 på St. Josephsøstrenes Hjem, Oslo

Gravlagt 07.07.98 på Grefsen Gravlund, Oslo

Søster Magna inntrådte hos St. Josephsøstrene i Nienborg i Tyskland i 1931. På St. Josephsfesten 19. mars året etter begynte hun sitt novisiat på Vor Frue Villa i Oslo og avla sine første løfter den 15. august 1934. Deretter flyttet hun til St. Josephs Institutt hvor hennes oppgave var å hjelpe til ved søstrenes barnehjem, en oppgave hun hadde frem til 1948 da hun begynte sitt arbeid i resepsjonen på St. Josephs Hospital i Drammen. Denne stillingen hadde hun i mange år, og den bragte henne i kontakt med mange av beboerne i Drammen. Søster Magna trivdes godt i Drammen. Ved siden av stillingen på hospitalet var hun aktivt engasjert i menighetens liv.

I 1974 flyttet sr. Magna til Vor Frue Hospital hvor hun også utførte resepsjonstjenester. Med vennlighet og godt humør utførte hun sine oppgaver.

Grunnet sykdom måttet søster Magna forlate Vor Frue Hospital og flytte til St. Josephsøstrenes Hjem på Grefsen i 1976. Her hjalp

hun til med ulike oppgaver i mange år. De senere årene tilbragte hun på sykeavdelingen hvor hun fikk den hjelpen hun trengte.

Vi husker søster Magna som en hjelpsom og omsorgsfull person. Under hennes sykdomsperiode opplevde vi henne som meget tålmodig. Søster Magna har levet et langt liv i troskap og hengivenhet. Vi ber om at hun må få erfare DEN TREENIGE GUDS kjærlighet i all evighet.

ST. JOSEPHSØSTRENE

Evige løfter hos dominikanerne

Stor glede og stort fremmøte hos dominikanerne i Neuberggt. 15 i Oslo da fr. Jon Atle Wetaas avla sine evige løfter under en høytidelig messe i St. Dominikus kirke den 8. september. Etter løfteavleggelsen var det mottagelse i klosteret.

Wetaas, som er fra Oslo, konverterte til den katolske kirke for en del år siden, og

valgte etter en tid å gå inn i dominikanerordenen. Han har hittil hovedsakelig tilbrakt studietiden i Lille i Frankrike, men nå etter løfteavleggelsen går veien til ordenens kloster Fra Angelico i Lyon for videre studier. Det tør ta noen år før fr. Wetaas, som nærmer seg de førti, blir å finne fast i hjemlandet.

Også i år:

Larsok-stevne på Utstein kloster

Den 23. august var det Larsok-stevne på Utstein kloster. På programmet stod orgelkonsert ved Ole Hodneffjell i klosterkirken og foredrag ved professor dr. theol. Torstein Jørgensen fra Misjonshøgskolen om "Da rogalingene skrev brev til paven: norsk botsfromhet i senmiddelalderen." I det tidligere refektoriet var det kalligrafi-utstilling og demonstrasjon. Ved den økumeniske gudstjenesten i kloster-

Både diakon- og prestevigsels i St. Olav domkirke i Oslo

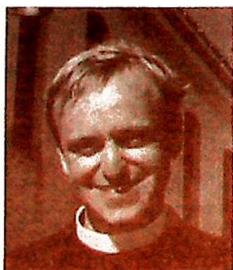
Glede i stappfull kirke lørdag 22. august da Karl Le Hong Phuc og Frode Eikenes ble vigset til henholdsvis diakon og prest av biskop Gerhard Schwenzer.

"Det blir din oppgave, kjære Phuc, å vise deg som alles tjener," sa biskop Schwenzer i sin preken og forklarte nærmere hva en diakons oppgaver går ut på: "Du skal forkynne Evangeliet, du skal forberede offergavene og dele ut Herrens legeme og blod til de troende. Dessuten påligger det deg, på biskopens oppfordring, å forkynne for både troende og ikke-troende, å undervise i vår hellige tro, å lede den felles bønn. Du skal døpe, bringe vandringsbrødet til de døende, gravlegge de døde og utføre nestekjærlighets tjeneste. Gud gi at du i all din ferd blir en verdig disippel av ham som ikke kom for å tjene, men for selv å tjene."

Varme ord om en utfordrende tjeneste som prest også til Frode Eikenes, som ble diakonvigslet sist høst: "Du skal forkynne Det glade budskap, du skal være hyrde for Guds folk og holde gudstjeneste, særlig ved feiring av messeofferet. Du skal forvalte det hellige læreembede på vegne av Kristus, Mesteren. Gi menneskene det Guds ord du selv med glede har tatt imot. Når du fordyper deg i Den hellige skrift, se til at du tror det du leser, lærer andre hva du

tror, og lever etter det du lærer," sa biskop Schwenzer. "Du skal være Herrens tjener, knyttet til ham ved kjærlighetens bånd. Det er ham som tar deg i sin tjeneste for ved deg å gi seg bort til menneskene. Ved din tjeneste blir hans tjeneste for menneskene nærværende i verden. Ved deg vil hans kjærlighet møte menneskene."

Både Frode og Phuc har studert ved Allen Hall i London, bispedømmet Westminster presteseminar og studie-sted hvor flere av våre norske prester og studenter. Ved Allen Hall går akademiske studier og pastoralt arbeid hele tiden hånd i hånd, og etter de innledende filosofistudier har studentene et helt "pastoralår" før de gir seg teologien i vold på heltid. Den nye diakonen og den nye presten skulle derfor stå godt rustet til oppgavene de går til: diakonen drar tilbake til London for avsluttende teologistudier og diakontjeneste med sikte på prestevigsels, mens menigheten i Bergen blir en kapellan rikere, i hvert fall for et år fremover. En kapellan som kjenner byen og menigheten fra militærtjeneste, studier og læreroppgaver ved den katolske St. Paul skole.

Frode Eikenes

Karl Le Hong Phuc

Norsk identitet, men flerkulturell

- Jeg tror det er viktig å understreke at jeg blir diakon for den katolske kirke i Norge, og ikke for en spesiell gruppe av katolikker innenfor kirken, sa Le Hong Phuc, prestestudent for Oslo Katolsk Bispedømme, i et intervju med St. Svithun, menighetsblad for den katolske menigheten i Stavanger, før han ble diakonvigslet den 22. august.

Phuc kommer fra Vietnam, fra kystbyen Nha Tang som ligger mellom Saigon og den gamle keiserbyen Huế. Han var nesten 13 år gammel da han flyktet i april 1984 - han og de 34 andre i båten kom velberget frem til Filippinene. Phucs eldste søster bodde da allerede i Stavanger, og han kom, som den eneste av de 34, til Stavanger. Gjennom familiegjenforening kom etterhvert også hans foreldre og andre søster til Stavanger. Etter ungdomsskole og videregående skole gikk veien til Oslo og begynnende studier i norsk litteratur, moralteologi og teologiske innledningsfag.

Som skoleelev i Stavanger ble Phuc med i den vietnamesiske "kallsgruppen" der man søker å fostre og utprøve unge menneskers kall til prestetjeneste eller ordensliv. I 1992 dro Phuc til England for å lære engelsk før han begynte ved presteseminaret Allen Hall i London. Nå har han et års studier igjen.

- Hvor ser du utfordringene i vårt bispedømme og i kirken i Norge? spør intervjuer Rolf Bowitz, sogneprest i St. Svithun menighet.

- Jeg ser det som en stor oppgave å bringe flere kulturer sammen og hjelpe slik at alle grupper sammen blir aktive og deltagende i kirken. Jeg føler at vi må ta vare på den norske identiteten innenfor våre menigheter, selv om vi har så forskjellige kulturelle bakgrunner i den katolske kirke i Norge, sier Le Hong Phuc. Etter planen skal han prestevies i Oslo om et års tid.

kirken medvirket både Stavangers biskop Ernst Baasland, sognepresten i Rennesøy, Harald Grønnevik, og sogneprest Rolf Bowitz fra St. Svithun katolske menighet.

Det var stor oppslutning om arrangementet, ifølge St. Olavs hjemmelsmann, som også kan berette at den 23. august var en av de få virkelig fine dagene på de kanter av landet i sommer. St. Svithun Kulturforum er medarrangør for Larsok-stevnene sammen med Stavanger Kirkeakademi.

Cuba: misbruk av turistvisum?

Kort før de skulle forlate Cuba etter å ha vært gjester hos fransiskanerne utenfor Havana, ble to italienere som tilhører fransiskanernes tredje orden, anklaget for å ha misbrukt sitt turistvisum til "religiøse aktiviteter", og truet med at de i fremtiden ville bli nektet innreise. De ble så ført til sitt fly under politieskorte.

De to har sendt et brev til Det pavelige råd for rettferdighet og fred om saken. De

religiøse aktiviteter politiet fant klanderverdige, var deltagelse i et skuespill for barn, foredrag om Maria i en kirke og utdeling av helgenmedaljer. De to viser til flere tilfeller med politisjikaner mot kirkelig personell og kirkelig engasjerte mennesker. Under sitt besøk på Cuba i januar i år understreket pave Johannes Paul II behovet for religionsfrihet på øya, og det har vært en viss lemping på restriksjonene for religionsutøvelse etter hans besøk.

THE TABLET

29

Søster Roberta Wohlenberg in memoriam

F. 27.09.09 i Dortmund, Tyskland
D. 04.08.98 i St. Josephsøstrenes Hjem, Oslo
Gravlagt 12.08.98 på Grefsen Gravlund, Oslo

Sr. Roberta inntrådte hos St. Josephsøstrene i Albachten, Tyskland, den 2. januar 1935. Noen måneder senere reiste hun til Norge og begynte sitt novisiat på Vor Frue Villa i Oslo. Hun avla sine evige løfter den 19.03.42.

Etter utdannelse som kostholdsøkonom arbeidet hun ved St. Josephsøstrenes ulike institusjoner. En del år tilbragte hun i Oslo med ansvar for husholdningen på Vor Frue Hospital, Vor Frue Villa og St. Josephs Institutt. De fleste av sine aktive år, fra 1946 til 1974, tilbragte hun imidlertid i Porsgrunn hvor hun i mange år var kjøkkensjef ved St. Josephs Hospital.

Sr. Roberta likte å lage mat. Her kunne hun bruke sin kreativitet og sin evne til å overraske andre. Hun holdt seg faglig sett ajour ved hjelp av ulike kurs og faglitteratur. Hun var også ivrig med på møtene i yrkesorganisasjonen NFED, hvor hun viste interesse både for det faglige og det sosiale.

Sr. Roberta var en meget kontaktskapende person. De som ble kjent med henne, følte at hun hadde oppriktig interesse for andres ve og vel. Det andre gjorde, leste, tenkte og opplevde, interesserte henne meget. Hun var meget godhjertet, og hun var raus og hjertelig. Oppstod det problemer, fant hun alltid en utvei, en egenskap som kom godt med i de vanskelige krigs- og etterkrigsårene da hun hadde ansvar for å skaffe mat til pasienter og søstre. Hun likte å fortelle om hvordan hun greide å overvinne vanskelighetene.

Fra 1978 til 1981 bodde sr. Roberta i Kristiansand hvor St. Josephsøstrene på den tiden hadde en barnehage i samme bygning som der kommuniteten holdt til. Det innebar at sr. Roberta hadde god anledning til å gå innom barnehagen. Og

det sies hun gjorde det hyppig. Hun trivdes sammen med barna og barna med henne.

Da sr. Roberta flyttet til St. Josephsøstrenes Hjem på Grefsen i 1981, var hun pensjonist, men fortsatt meget aktiv. Hun hjalp til med matlagingen så langt hun kunne. Da hun var 80 år gammel, begynte hun å ta psykologikurs pr. korrespondanse. Dette hadde hun alltid ønsket seg og var meget glad for at hennes drøm kunne realiseres. Hennes medsøstre i kommuniteten fikk oppleve

hennes begeistring og engasjement. Kursene avsluttet hun med godt resultat.

I kommuniteten var sr. Roberta meget underholdende. Hun utstrålte en fantastisk livsglede og energi. Hun hadde alltid mye å fortelle fordi hun virkelig opplevde mye. På sine daglige vandringer i Grefsen-området traff hun mange mennesker som hun fikk god kontakt med. Således var sr. Roberta full av pågangsmot. Selv de mange ben- og armbrudd hun måtte tåle, hindret henne ikke i å gå i gang igjen.

Sr. Roberta hadde problemer med å vente. . . alt måtte skje meget fort. Alle de mange idéer og planer hun hadde, kunne nok innimellom gjøre henne urolig og rastløs, særlig de siste årene. Men dette var heller ikke uoverkommelig for henne. Vi vet at sr. Roberta henvendte seg til Jesus Kristus i slike situasjoner, og at hun alltid kom beriket og rolig ut av det igjen. Hun fant sin hvile og fred hos Jesus Kristus og følte seg trygg hos Gud, sin Far.

I sr. Roberta har vi mistet en meget levende og fargerik person. På selve dødsdagen var hun faktisk "oppegående" og fullt rede til å si farvel til dette livet for å gå inn i DET RIKET hvor hun kan leve evig. Måtte sr. Roberta få LEVE VIDERE SAMMEN MED ALLE DE HELLIGE HOS GUD.

ST.JOSEPHSØSTRENE

*"Jesu kjennemerke - før korset - er sandalen.
Han går menneskene i møte, følger etter dem,
går gjerne inn der de bor.
Hans vandringer på kryss og tvers
gjennom Palestinas byer og landsbyer
gir et topografisk bilde av hans gudsforkynnelse.
Hans fotspor er Guds oppsøkende kjærlighet,"
skriver Heinz Zahrnt i det østerrikske tidsskriftet "Die Furche".*

A / S N O R S K E S H E L L

Leverandør av oljeprodukter til de fleste katolske institusjoner.

BESTILLING 66 99 74 00 SERVICE 66 84 84 86

Vennligst meld
adresseforandring
til
St.Olavs ekspedisjon,
Akersvn. 5, 0177 Oslo
tel.: 22 20 72 26

30

Liturgisk kalender

SEPTEMBER

Tir 29 DE HL. ERKEENGLER
MIKAEL, GABRIEL OG
RAFAEL. Dan 7,9-10.13-14 eller
Åp 12,7-12a; Joh 1,47-51
Ons 30 Den hl. Hieronymus. Job 9,1-
12.14-16; Luk 9,57-62

OKTOBER

Tor 1 Den hl. Terese av Jesusbarnet.
Job 19,21-27; Luk 10,1-12
Fre 2 De hellige verneengler. 2 Mos
23,20-23; Matt 18,1-5.10
Lør 3 Job 42,1-3.5-6.12-17; Luk 10,17-
24
SØN 4 27. SØNDAG I DET ALMIN-
NELIGE KIRKEÅR. Hab 1,2-3
og 2,2-4; 2 Tim 1,6-8.13-14; Luk
17,5-10
Man 5 Gal 1,6-12; Luk 10,25-37
Tir 6 (Den hl. Bruno) Gal 1,13-24; Luk
10,38-42
Ons 7 Vår Frue av Rosenkransen. Gal
2,1-2.7-14; Luk 11,1-4
Tor 8 Gal 3,1-5; Luk 11,5-13
Fre 9 (Den hl. Dionysius og hans led-
sagere) (Den hl. Johannes
Leonardi) Gal 3,7-14; Luk 11,15-
26
Lør 10 Gal 3,22-29; Luk 11,27-28
SØN 11 28. SØNDAG I DET ALMIN-
NELIGE KIRKEÅR. 2 Kong
5,14-17; 2 Tim 2,8-13; Luk
17,11-19
Man 12 Gal 4,22-24.26-27.31-5,1; Luk
11,29-32
Tir 13 Gal 5,1-6; Luk 11,37-41
Ons 14 (Den hl. Callistus I) Gal 5,18-25;
Luk 11,42-46
Tor 15 Den hl. Teresa av Avila. Ef 1,1-
10; Luk 11,47-54
Fre 16 (Den hl. Hedvig) (Den hl. Mar-
grete Maria Alacoque) Ef 1,11-
14; Luk 12,1-7
Lør 17 Den hl. Ignatius av Antiokia. Ef
1,15-23; Luk 12,8-12
SØN 18 29. SØNDAG I DET ALMIN-
NELIGE KIRKEÅR. 2 Mos
17,8-13; 2 Tim 3,14-4,2; Luk
18,1-8
Man 19 (De hl. Johannes av Brébeuf og

Isaak Jogues og deres ledsagere)

Ef 2,1-10; Luk 12,13-21
Tir 20 Ef 2,12-22; Luk 12,35-38
Ons 21 Ef 3,2-12; Luk 12,39-48
Tor 22 Ef 3,14-21; Luk 12,49-53
Fre 23 (Den hl. Johannes av Capistrano)
Ef 4,1-6; Luk 12,54-59
Lør 24 (Den hl. Antonius Maria Claret)
Ef 4,7-16; Luk 13,1-9
SØN 25 30. SØNDAG I DET ALMIN-
NELIGE KIRKEÅR. Sir
35,15b-17.20-22a; 2 Tim 4,6-
8.16-18; Luk 18,9-14
Man 26 Ef 4,32-5,8; Luk 13,10-17
Tir 27 Ef 5,21-33; Luk 13,18-21
Ons 28 DE HL. APOSTLER SIMON OG
JUDAS. Ef 2,19-22; Luk 6,12-19
Tor 29 Ef 6,10-20; Luk 13,31-35
Fre 30 Fil 1,1-11; Luk 14,1-6
Lør 31 Fil 1,18b-26; Luk 14,1.7-11

NOVEMBER

SØN 1 ALLEHELGENSDAG. Åp 7,2-
4.9-14; 1 Joh 3,1-3; Matt 5,1-12a
Man 2 Allesjellers dag. Flere alternativer,
f.eks.: 2 Makk 12,43-46; Joh
11,17-27
Tir 3 Fil 2,5-11; Luk 14,15-24
Ons 4 Den hl. Karl Borromeus. Fil 2,12-
18; Luk 14,25-33
Tor 5 Fil 3,3-8a; Luk 15,1-10
Fre 6 Fil 3,17-4,1; Luk 16,1-8

Les i neste "St. Olav":

Kardinal Basil Hume:
Om religion og samfunn.

Bernt Eidsvig:
Om pavebesøk og kirkelige
spenninger i Østerrike.

Mette Nygård:
Om Edith Stein, som
helgenkåres nå i oktober.

Per Bjørn Halvorsen o.p.:
Om den katolske kirkes betingede
ja til "Felleserklæringen om
rettferdiggjørelsen.

Beatrice Sandberg:
Om "Bossuets gravtaler" i Anne-
Lisa Amadous oversettelse.

Lars Anders Strand:
Om "Jesuitterskolen".

Kari Berle:
Om en utfordrende fjorårsbok.

Bønnens apostolat i oktober:

At de kristne må gjenkjenne den Hellige Ånds
verk overalt hvor de finner "Ordets såkorn".

At Verdensmisjonsdagen må bli et uttrykk for
åndelig og materiell solidaritet med kirkens
misjon i verden.

Neste nummer utgis 4. november. Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Ansvarshavende redaktør: Unni Klepper Joynt
Faste medarbeidere:
Olav Egil Aune   Albert Raulin o.p.
Liv Greni   Gunnell Vallquist
Bernt Eidsvig
ISSN 0802-6726

Akersveien 14, 0177 Oslo
Redaksjon: Tlf. 22 20 72 48
Ekspedisjon: Tlf. 22 20 72 26
Årsabonnement (Norge): kr. 210,—
Øvrige europeiske land: kr. 220,—
Andre verdensdeler: kr. 230,—
Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.
Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 0807 2046480

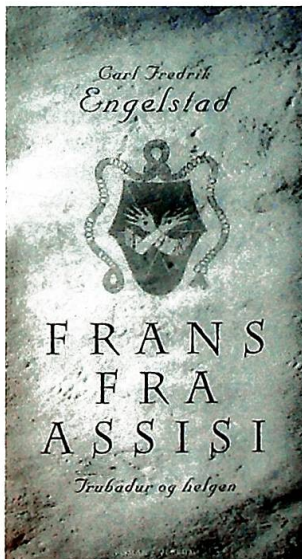
31

**St.
OLAV**

BOKHANDEL

Akersveien 14 - 0177 Oslo
Telefon: 22 20 72 48
Fax: 22 36 02 63
E-post:
st.olav.bokhandel.@os.telia.no.

Åpningstider:
Mandag.-Fred.: 10.00-17.00
Lørdag: 10.00-14.00

CARL FREDRIK ENGELSTAD:
FRANS AV ASSISI.
Trubadur og helgen
Obs: denne boken utkom første gang i 1942. Ib. Kr. 198,-

**VI I ST. OLAV BOKHANDEL
ØNSKER DERE
VELKOMMEN
TIL EN NY BOKHØST!**

*****

**VI KAN LOVE MANGE SPENNENDE
NYHETER I UKENE FRAMOVER, MEN
FØRST VIL VI SLÅ ET SLAG FOR NOEN
«GAMLE» TITLER:**

PAVE JOHANNES PAUL II:
«GÅVA OCH MYSTERIUM.»,
el. på engelsk: «GIFT AND MYSTERY»
Om Pavens prestekall
Eng. utg. Ib. Kr. 220,- med illustr.
Svensk utg. Ib. Kr. 135,-

«THE PLACE WITHIN»
The poetry of Pope John Paul II
Hft. Kr. 124,-

JOHANNES PAUL II:
«Dagsorden for det tredje årtusen» el.
«Agenda for the third Millennium»
Eng. utg. Ib. Kr. 193,-
Norsk utg. Hft. Kr. 220,-

Porto betalt ved innleveringen P.P. Norge/Norvège
--

Blikk
på tiden

Klostervigsel og CD-slepp

Det blomstrer i klosterhaven hos karmelittnonnene på Tromsøya. Men blomstre gjorde det også før her ble kloster. Da vokste det bregner og ballblom og myrull på denne vestvendte skogteigen under Holt forsøksgård. Søstrene plukket favnen full ved St. Hans-tider 1992 da de fikk vite at nå var den deres. I dag er deler av teigen klosterhave med nikkende sibirvalmuer og kornblomster, struttende ringblomster og strebende stokkroser. Innimellom ringler enslige, langvokste havrestrå med sine bjeller, og store røde dråper tynger tynne bringebærris. Det har vært velsignet sommer her nord i år. Og fremdeles er det blå himmel over Kvaløfjell med snekraver på - og en bitteliten bris i bjerketrærne.

Ingen slanger i paradiset? Jo: tynne, lange slanger snor seg mellom blomster og inn ad dører. . . det er NRK Troms som rigger til ledninger og kameraer for morgendagens opptak. Det er dagen før klosterinnvielsen. . .

Messen er over. Med Mozarts halleluja i hodet siger vi med strømmen inn i klostergangene til kirkekaffe, eller retter klostertuppe: varm suppe i pappkrus til kirkefolket, har søstrene bestemt - passende for det hustrige været som har satt inn. Ekstra kjærkomment for dem som ikke fikk plass i kirken og fulgte den vakre, velregisserte seremonien i et anleggstelt med stor-skjerm. Søstrene har tenkt på alt for sine gjester - godt hjulpet av menig-

heten som har tatt over logistikken for den mer materielle del av feiringen. Fra kirkesuppe og -kaffe med bugnende kakebord til laks- og multemiddagen søstrene har invitert til om kvelden. Vel 170 gjester fra inn- og utland skal bevertes, og menigheten - den teller vel 400, det fabelaktige lille kirkekolet innbefattet - har beordret søstrene bort fra det praktiske: "Dette klarer vi - hadde vi ikke et pavebesøk for noen år siden? Bruk tiden på gjestene denne enestående dagen da alle husets dører er åpne og alle rutiner midlertidig lagt på hyllen!" Hva var det biskop Goebel sa i sin preken: "Dere kunne ikke kommet til rausere folk!" Han vet hva han snakker om, han vært tromsværing i vel 45 år.

Mer raushet: Før Kvæfjordkake og andre søte herligheter fra menighetens Marthaer er tygget ferdig, bæres pappkasser inn: CD-slepp i klosteret! Med "takktil våre sponsorer" på coveret (Hvem de er? Kjøp og les!) og sjelebalsam i vinylen: gregorianske toner, folkeviser, norske tidebønner og polske perler. . .

"Vi hadde i utgangspunktet ikke noen særlig tro på prosjektet, et kloster på Tromsøya, men la da inn et anbud - og regnet ikke med å få oppdraget." Sånn omtrent ordla han seg, direktøren for entreprenørfirmaet Meland, da taler for dagen ble fremført i anleggsteltet før festmiddagen: lystig vorspiel i klosteret! Men oppdraget fikk de, og kloster er det blitt. Og - "her må jeg passe på å ordlegge meg riktig," sa den veloppagte festtaler - "etterhvert fikk vi virkelig et forhold til søstrene!"

Søstrene imponerte. Og inspirerte: én ting var at en av dem var intet mindre enn bygningsingeniør av utdannelse, noe annet var søstrenes evne til glede, og til å gjøre brød og smør, ost og syltetøy til et festmåltid.

Og så deres tillit til "hjelperen og sjefsøkonomen, den hellige Joseph", han som søstrenes store "formor", klosterbyggeren Teresa av Avila, fant kunne å ordne det meste, på sin

stille måte - om han bare ble bedt. Søstrene er gjeldfrie. Og kan fortelle om de mange, mange som - ubedt - har bidratt til det på så mange slags vis. Skjønt, ubedt og ubedt: Søstrene har bedt sine bønner og vel så det! Også undere trenger drahjelp. . .

Flere taler og gaver: fra byen, universitetet, menigheten og "kollegene i arktisk jordbruk" på Holt Forsøksgård lenger nede i skråningen. Og fra representanter for Bonifatiuswerk og Ansgar Werk, undervirkeren Josefs tyske medhjelpere. Overrekkelse av bok - "med 'bokmerke' i. . . til gjestefløyen dere ennå ikke har bygget". Og Moder Bronislawka takker rørt på søstrenes vegne: Gjestefløyen var nærmest lagt på hyllen, i hvert fall midlertidig, men hva er et kloster uten gjester å dele med. . . "nå må vi nok til å tenke igjen. . ."

Festmiddagen er over. Og serveringspersonalet, menighetens relativt yngre garde som noen tror er fra et catering-byrå, så strøkne er de, begynner så smått å rydde. Noen har dessverre allerede forlatt festen da løpeilden går gjennom klostergangene: Søstrene byr på kveldskonsert i kirken. . .

Med "Ave Maria" og "Byssan lull" i ørene og sol i sjelen går vi ut i høstregnet. . .

Vel hjemme sørpå kommer vi tilfeldigvis, i den grad noe er tilfeldig i denne verden, over et sitat som gir anelse om Karmelsøstrenes hemmelighet, om deres tillit og glede. Det er Edith Stein - med Karmelnavnet Teresia Benedicta av Korset; gasset i hjel av tyskerne; i disse dager helgenkåret - som skriver: "Jo mer samlet om sin innerste sjel et menneske lever, desto sterkere er utstrålingen som trekker andre inn i fortryllesen."

Hva var det det stod på CD-coveret? "Takktil våre sponsorer. . ."

UKJ